

SEITSEMÄSLUOKKALAISTEN KOKEMUKSIA LAULAMISESTA

Jyväskylän yliopisto

Musiikin laitos

Musiikkikasvatus

Pro gradu -tutkielma

Kevät 2007

Tiina Smedberg

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen	Laitos – Department Musiikin laitos
Tekijä – Author Smedberg Tiina	
Työn nimi – Title Seitsemäsluokkalaisten kokemuksia laulamista	
Oppiaine – Subject Musiikkikasvatus	Työn laji – Level Pro gradu
Aika – Month and year Kevät 2007	Sivumäärä – Number of pages 71 + 2
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Nuorten laulaminen on ollut esillä mediassa; heidän laulutaitonsa pelätään katoavan mm. koulun musiikinopetuksen määrän vähentymisen myötä. Toisaalta nuoret ihannoivat laulajia ja laulukilpailut, kuten Idols, vetävät runsaasti osanottajia. Laulunopettajan työtä tekevä minua alkoivat kiinnostaa nuorten omat ajatukset laulamista. Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää, miten seitsemäsluokkalaisten kokee laulamista ja mitkä tekijät laulamista kokemukseen vaikuttavat. Lisäksi tutkimuksessa selvitetään seitsemäsluokkalaisten kokemuksia musiikintuntien laulukäytänteistä ja Laululaari-ohjelmistosta sekä sitä, minkä verran ja missä tilanteissa he laulavat musiikintuntien ulkopuolella.</p> <p>Tutkimusmenetelmänä on teemahaastattelu, jonka tein kahdeksalle jyvaskyläläiselle seitsemäsluokkalaiselle kahdesta eri koulusta. Tulosteni perusteella haastatellut oppilaat kokevat laulamista merkityksellisenä. Haastatteluissa kävi ilmi, että nuorten laulamiskokemuksiin vaikuttavat mm. laulettava kappale, ilmapiiri sekä suhde omaan lauluääneen. Musiikintuntien laulukäytänteet ovat haastateltujen kouluissa hieman erilaiset, mutta molemmissa laulaminen kuuluu jokaiseen musiikintuntiin. Oppilaiden mukaan musiikintuntien ilmapiiri on hyvä ja molempien ryhmien opettajat kannustavat ja auttavat oppilaita laulamissa. Kokemukset laulamista koulun musiikintunneilla olivat nuorilla positiivisia. Laululaarin idea oli valtaosalle vieras, mutta suurin osa nuorista piti sitä hyvänä. Ohjelmisto oli ainakin osittain tuttu jokaiselle. Noin puolet nuorista piti kappaleita oikeina valintoina ohjelmistoon, puolet toivoi siihen lisää popkappaleita. Yli puolet haastatelluista laulaa jossakin muodossa koulun musiikintuntien ulkopuolella: kaikki neljä tyttöä laulavat aktiivisesti kotona ja yksi pojista laulaa kuorossa.</p> <p>Tutkimukseni mukaan varsinkin musiikin kuuntelu on seitsemäsluokkalaisten nuorille hyvin merkityksellistä ja useimmille myös soittaminen ja laulaminen sekä musiikintunnit ovat tärkeitä. Laulaminen on nuorten mielestä piristävää ja rentouttavaa, siitä tulee kevyt olo ja se vapauttaa arjessa painavista asioista. Koska äänellä on yhteys kehoon ja mieleen, laulu voi tarjota paitsi kivoja, myös tärkeitä hetkiä oman itsensä tuntemisen tiellä. Tämän vuoksi musiikin asema yhtenä koulun taideaineena on perusteltua ja mielekästä.</p>	
<p>Asiasanat – Keywords Laulaminen, seitsemäsluokkalaisten, äänenmurros, musiikintunti, Laululaari</p>	
<p>Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto, musiikin laitoksen kirjasto</p>	
<p>Muita tietoja – Additional information</p>	

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 MURROS- JA NUORUUSIÄN PSYYKKISIÄ JA FYYSISIÄ MUUTOKSIA	7
2.1 Identiteetti	8
2.2 Itsetunto.....	10
2.3 Äänenmurros	13
3 KOKEMUS	16
4 MUSIIKKI NUOREN ELÄMÄSSÄ.....	18
4.1 Koti	18
4.2 Koulun musiikintunnit.....	19
4.2.1 OPS	20
4.2.2 Opettaja.....	22
4.2.3 Ilmapiiri ja palaute.....	24
4.3 Kaveripiiri.....	26
4.4 Musiikin harrastaminen	27
4.5 Musiikillinen minäkäsitys.....	28
4.6 Laulaminen	30
4.6.1 Laulamisen kokemuksellisuus.....	31
4.6.2 Laulamisen kulttuurisia käytänteitä	33
4.6.3 Vokaalinen minäkuva	35
5 TUTKIMUSASETELMA.....	37
5.1 Tutkimustehtävät	37
5.2 Tutkimusmenetelmä.....	37
5.3 Ennakko-oletukset.....	38
5.4 Haastateltavat ja aineiston kokoaminen	39
5.5 Tutkimuksen luotettavuus	40

6 TUTKIMUSTULOKSET	42
6.1 Tutkittavien taustatiedot	42
6.2 Musiikintunnin laulukäytänteet.....	46
6.3 Musiikintunnin ilmapiiri	49
6.4 Musiikinopettaja.....	50
6.5 Laulamisen ja oman lauluäänen kokeminen	51
6.6 Äänenmurros	57
6.7 Laulamisesta saatu palaute	57
6.8 Laululaari.....	58
6.9 Tulevaisuus	61
7 PÄÄTÄNTÖ	63
LÄHTEET.....	70
LIITTEET.....	72
Liite 1: Haastateltavien kokoamiskaavake	72
Liite 2: 7.-9.luokkalaisten Laululaari-ohjelmisto	73

1 JOHDANTO

Laulaminen on ollut viime aikoina paljon esillä mediassa. Ava Numminen (2005) on herättänyt runsaasti huomiota tutkimuksellaan aikuisen laulutaidon lukoista ja niiden aukaisemisesta. Hänen mukaansa kukaan ei ole laulutaidoton, vaan jokainen oppii laulamaan laulamalla. Lehdet Helsingin sanomista Ilta-Sanomiin ovat kirjoittaneet huolestuneina lasten laulutaidon katoamisesta. Jyväskylässä syksyllä 2005 järjestetty seminaari ”Laulussa oli voimaa” kantoi samaa huolta koulun musiikinopetuksen vähenemisestä ja sen myötä laulamisen heikentyvästä asemasta. Toisaalta laulamissa on myös vetovoimaa. MTV3-kanavan Idols -ohjelman alkukarsinnat vetivät taas tänäkin vuonna pitkät jonot 16-vuotiaita ja sitä vanhempia kilpailijoita. Monia houkuttelee ohjelmaan osallistumisessa ehkä julkisuuteen pääseminen, mutta joka tapauksessa se on laulukilpailu ja ohjelman suosio kertoo siitä, että hyvin monet nuoret ovat innokkaita laulamaan.

Minua alkoi kiinnostaa, mitä lapset ja nuoret itse ajattelevat laulamista. Kokevatko he sen merkityksellisenä ja millainen laulutaito heillä omasta mielestään on? Laulunopettajan työtä tekevänä tiedän, että useat nuoret, erityisesti tytöt, haluaisivat aloittaa lauluäänien kehittämisen ja aktiivisen laulunopiskelun jo ennen äänenmurroksen päättymistä eli turhankin varhain. Tuskin laulaminen kuitenkaan ykkössijalle yltäisi, jos tutkittaisiin nuorten suosituimpia harrastuksia.

Päädyin tutkimaan seitsemäsluokkalaisten kokemuksia laulamista, koska heille musiikki on vielä pakollinen kouluaine eli jokainen heistä laulaa ainakin musiikintunneilla. Selvitän työssäni ensin seitsemäsluokkalaisten kehitysvaihetta, murros- ja nuoruusikää. Identiteetin ja itsetunnon kehittyminen sekä laulun kannalta olennainen äänenmurros ovat tärkeä osa ikävaihetta. Taustaksi tutkimukselle pohdin myös nuoren elämänpiiriä, kotia, koulua, kaveripiiriä ja harrastuksia, sekä sitä miten musiikki ja laulaminen liittyvät noihin ja nuoren minäkäsitykseen. Laulamista käsittelemäni kokemuksellisen ja kognitiivisen näkökulman sekä vokaalisen minäkuvan kautta.

Tutkimusmenetelmänä on teemahaastattelu, jonka tein kahdeksalle jyväskyläläiselle seitsemäsluokkalaistelle kahdesta eri koulusta. Haastattelun teemojen kautta pyrin hahmottamaan oppilaiden muistot laulamiskokemuksista lapsuudessa ja ala-asteella,

laulamisen osuuden heidän harrastuksistaan ja vapaa-ajastaan sekä seitsemännen luokan musiikintuntien laulukäytänteet ja ilmapiiriin. Tärkein teema koskee sitä, miten nuoret kokevat lauluäänensä ja laulamisen eri tilanteissa sekä mitkä tekijät kokemiseen vaikuttavat. Sivuan myös Jyväskylän kouluissa laulettavaa Laululaari-ohjelmistoa ja koululaisten kokemuksia siitä.

Murrosiästä ja nuoruudesta sekä niiden eri osa-alueista on tehty lukuisia tutkimuksia. Sen sijaan äänenmurrosta on tutkittu vähemmän – johtuneeko äänenmuodostuksen ja äänielimiä tutkimuksen nuoresta iästä. Äänenmurroksen ja laulamisen tutkimisessa olen käyttänyt lähteinä Anna-Liisa Aallon ja Kati Parviaisen (1985) sekä Mari Koistisen (2003) äänenkäytön oppaita, Päivi Sarasteen (2006) opasta Alexander-tekniikasta sekä Ava Nummisen (2005) ja Anna-Mari Lindebergin (2005) väitöskirjatutkimuksia vokaalisesta minäkuvasta ja laulutaidottomuudesta.

Lapsuuden ohella murrosikä ja nuoruus lienevät ihmisen kehityksessä ratkaisevimpiä ikävaiheita. Tulevana musiikinopettajana en voi olla ajattelematta, miten musiikin kautta voi vaikuttaa nuoren sisäiseen maailmaan ja elämään sekä kehitykseen. Laulunopettajan työtä tekevänä minua kiinnostaa, kuinka nuori voi laulamisen kautta oppia tuntemaan omaa ääntään ja sitä kautta kehoaan ja mieltään. Toivon, että tässä tutkimuksessa välittämäni kahdeksan nuoren kokemukset laulamisesta auttaisivat musiikinopettajaksi opiskelevia kollegoitani saamaan käsityksen siitä, miten oppilaat suhtautuvat yhteen tärkeimmistä työtavoistamme.

2 MURROS- JA NUORUUSIÄN PSYKKISIÄ JA FYYSISIÄ MUUTOKSIA

Murrosikä -käsite kuvaa nuoren fysiologis-biologista kehitysvaihetta, nuoruusikä -käsite taas kuvaa psyykkistä kehitysvaihetta (Himberg, Laakso, Peltola & Vidjeskog 1995, 81). Kehitysvaiheisiin liittyvät muutokset alkavat 9–13 ikävuoden tienoilla. Murrosiän muutokset ovat yleensä tapahtuneet 18–20 vuoden iässä, mutta nuoruusiän muutokset päättyvät myöhemmin, 25 ikävuoden vaiheilla. Nuoruusikä päättyy kun yksilöstä tulee psykososiaalisesti aikuinen, eli hänessä on kehittynyt tunneperäinen kyky ja halu ottaa vastaan ja antaa rakkautta sekä huolehtia muista ihmisistä, lähinnä jälkeläisistä. Rakenteellinen nuoriso -käsite tarkoittaa 10–13 ikävuoden välillä olevaa väestöryhmää, jonka jäsenet yhteiskunnan rakenteen ansiosta voidaan ulkoisin kriteerein ryhmittää nuoriksi. (Hägglund 1979, 4465.) Tutkimuksessa haastattelemani seitsemäsluokkalaiset ovat iältään 13–14-vuotiaita eli heillä kaikilla murros- ja nuoruusiän kehitys on alkanut.

Murrosikäisen ja nuoren kasvu ja kehitys on yksilöllinen ja monien tekijöiden yhteisvaikutuksesta tapahtuva kokonaisvaltainen prosessi. Siihen vaikuttavat biologiset, psykologiset ja sosiaaliset tekijät kuten nuoren luonne, aiemmat kokemukset ja ympäröivä maailma. Prosessiin kuuluvat erilaiset kaudet; vilkkaat, tasaisen seesteiset ja taantumiselta tuntuvat. Jokainen kehityksen osa-alue etenee omalla persoonallisella tavallaan. Kehitykseen kuuluu jonkinasteinen itsekeskeisyys, koska nuori joutuu pohtimaan asioita, jotka liittyvät häneen itseensä. (Jarasto & Sinervo 1999, 29–32.)

Nuoruusiän keskeiset kehitysmuutokset ovat kasvaminen ja kypsäksi tuleminen. Kasvupäämääriin kuuluvat itsenäisyys ja luopuminen regressiivisestä riippuvuudesta eli halusta palata aiempaan kehitysvaiheeseen. Nuoruusiässä ihminen voi ratkaista varhaiskehityksessä kesken jääneitä kehitystehtäviä, korjata lapsuuden jättämiä häiriöitä, täydentää kesken jääneitä psyykkisiä alueita sekä ratkaista ristiriitoja. (Himberg & co 1995, 82.) Sitä milloin nuoruus alkaa ja päättyy tai minkä mittaisia ja millaisia jaksoja siihen kuuluu, ei voida sanoa selkeästi. Tietyt sosiaalisesti määrittyneet etapit kuten yläasteelle siirtyminen, rippikoulu, peruskoulun päättyminen, työelämän tai uuden opiskeluvaiheen

aloittaminen ja täysi-ikäistyminen yhtenäistävät jonkin verran ikävaihetta. (Jarasto & Sinervo 1999, 42–43.)

Seuraavissa kappaleissa keskityn nuoren persoonallisuuden kehitykseen identiteetin ja itsetunnon näkökulmista. Murrosiän fyysisistä muutoksista tarkastelen äänenmurrosta. Identiteetti ja itsetunto vaikuttavat nuoren kiinnostuksen kohteisiin ja suuntautuneisuuteen sekä koulussa että vapaa-ajan harrastuksissa. Äänenmurros on murrosikäisessä tapahtuva muutos, joka voi vaikuttaa laulamiseen fysiologisesti ja myös psyykkisesti.

2.1 Identiteetti

Identiteetti tarkoittaa suhteellisen pysyvää ja jatkuvaa oman yksilöllisyyden ja minuuden kokemistapaa, joka syntyy monesta osa-alueesta, mm. fyysisestä, sosiaalisesta ja uskonnollisesta identiteetistä sekä sukupuoli-, ego- ja ammatti-identiteetistä. Selkeän identiteetin omaava ihminen kokee, että hänen sisäiset tarpeensa, kykynsä ja itsestä tehdyt havainnot ovat jäsentyneet toisiinsa ja sopivat yhteen. Hänellä on valmiuksia hahmottaa itselleen sopiva ammatti ja paikka yhteiskunnassa, kyky tuntea itsensä ja elämänsä ehyeksi kokonaisuudeksi ja hänen suhteensa aikaan on jäsentynyt eli hän ymmärtää menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden yhteyden toisiinsa. Identiteetin kehitys alkaa heti ihmisen synnyttyä ja nuoruusiässä sen hahmottaminen voimistuu. (Jarasto & Sinervo 1999, 16–18.)

Identiteetin ansiosta ihmiset pysyvät fyysisistä muutoksista huolimatta samoina eri tilanteissa ja eri aikoina. Henkilön identiteetin eli persoonallisen identiteetin ehdot ovat ruumiillinen kriteeri eli ihmisen ruumiin ajallinen ja avaruudellinen jatkuvuus sekä muistikriteeri eli ihmisen kyky muistaa aikaisempia kokemuksia. (Hilpinen 1978, 1962.)

Identiteetti rakentuu sosiaalisessa ja kulttuurisessa vuorovaikutuksessa yhteisöjen kanssa. Ratkaisevaa identiteetin rakentumisen kannalta on millaisissa yhteisöissä ihminen rakentaa minäänsä. (Tulamo 1993, 72–73.) Nuoruusiän keskivaiheessa, yleensä 11–16-vuotiaana, nuori käy läpi ihmissuhdekriisin. Kriisissä nuori irtaantuu yhä voimistuvammin tunnetasolla vanhemmistaan ja liittyy ikäistensä ryhmään. Tärkeä etappi tässä prosessissa on rippikoulu. (Himberg & co 1995, 85–87.)

Ihmissuhdekriisi tapahtuu yleensä kolmessa vaiheessa: Protestivaiheessa nuori kieltää irtaantumisen vanhemmista ja yrittää palauttaa muuttuvan suhteen heihin entiselleen. Hajoamisvaiheessa nuori hyväksyy tunnetasolla tosiasian, että hän ei voi jatkaa lapsuuden

ihmissuhteita sellaisenaan. Uudelleenjäsentymisvaiheessa nuoren ihmissuhteet alkavat rakentua uudelleen. Kasvun aiheuttamalta kivulta nuori suojautuu ikätovereidensa seurassa. Ryhmään kuulumalla ja samastumalla hän selvittää ja ratkaisee monia asioita, kasvaa sisäisesti ja itsenäistyy. (Himberg & co 1995, 85–87.)

Yksilöitymisprosessissa vanhemmista musiikki toimii valtaosalle nuorista tärkeänä siirtymäobjektina. Nuoret uhmaavat siteitä vanhempiinsa kuuntelemallaan ja soittamallaan musiikilla, joka on usein erilaista kuin mistä heidän vanhempansa pitävät. Toisaalta musiikki luo yhteenkuuluvuuden ja samanlaisuuden tunnetta ikätovereihin ja vaikuttaa ryhmäidentiteetin muodostumiseen. (Piha 1980, 99; 102; 120.) Nykypäivän musiikkityylien moninaisuus aiheuttaa sen, että tietystä musiikkityylistä pitävien nuorten joukko on pienempi, mutta vastaavasti eri tyylejä kannattavia ryhmiä on useita. Nuori voi pitää myös useasta musiikkityylistä, jolloin hän kuuluu useaan ryhmään. Toisaalta musiikki voi olla myös erottaja; oma musiikkimaku liittyy nuoren johonkin ryhmään, mutta erottaa jostakin muusta.

Kehityopsykologi Erik H. Eriksonin (1982) mukaan ihmisen kehityksessä voidaan erottaa kahdeksan psykososiaalista vaihetta. Jokainen vaihe jättää tietyn tunteen ihmisen sielunmaisemaan ja värittää hänen asennettaan elämää ja itseä kohtaan. Erikson kuvaa näitä tunteita kahdeksalla vastakohtaparilla, joiden keskinäisestä tasapainosta syntyy uusi psyykinen voimavara. Jokainen vaihe luo perustan myöhempien vaiheiden kululle. Ennen murrosikää nuori on läpikäynyt neljä vaihetta: Noin 1-vuotiaana alkeellisen minäidentiteetintunteen ja äitisuhteen laadun kautta vaiheen luottamus versus perusepäluottamus, josta on syntynyt toivo. Noin 2-4-vuotiaana itsetietoisuuden kautta vaiheen itsenäisyys versus häpeä ja epäily, josta on syntynyt tahdonvoima. Noin 4-7-vuotiaana liikkumis- ja lapsuuden genitaalivaiheen kautta vaiheen aloitteellisuus versus syyllisyydentunne, josta on syntynyt tarkoituksellisuus. Noin 7-12-vuotiaana oppimisen ja tunnustuksen saavuttamisen kautta vaiheen ahkeruus versus alemmuudentunne, josta on syntynyt aktiivisuus. Murrosiän keskeinen vaihe on identiteetti versus roolien hajaantuminen, josta syntyy uskollisuus. (Erikson 1982, 239–250; Jarasto & Sinervo 1999, 16.)

Nuori taistelee hyvää tarkoittavia ihmisiä vastaan ja asettaa palvonnan kohteita. Koska nuori on kyvytön vakiintumaan johonkin ammatti-identiteettiin, hän väliaikaisesti ylisamastamaa itsensä ihanteisiinsa. (Erikson 1982, 249.) Nuorten asettamat ihanteet ovat usein heidän kuuntelemaansa artisteja tai bändejä. Nuoret käyttävät paljon vapaa-aikaansa musiikin kuunteluun ja musiikkivideoiden seuraamiseen. Yksi syy tähän on ehkä se, että nuoret *projisoivat* eli heijastavat tunteitaan musiikkiin ja sen kautta heidän on helpompi nähdä

ne myös itsessä (Jarasto & Sinervo 1999, 35). Musiikin herättämät voimakkaat kokemukset ovat hyvin henkilökohtaisia ja niistä voi olla vaikea kertoa muille. Musiikki antaa symbolisesti etäisyyttä, ja sen kautta voi käsitellä vaikeita asioita niin että niihin ei tarvitse mennä kielellisesti. Musiikin herättämien kokemusten havaitseminen auttaa ymmärtämään itseä. Muusikkoja on helppo asettaa palvelun kohteiksi myös siksi, että usein he ovat näkyvästi esillä mediassa.

Projisointi on myös osa nuoruusiän rakkautta. Se on yritys päästä selvyyteen omasta identiteetistä heijastamalla jäsentymättömät minäkuvat toiseen. Eheytyminen eli minäidentiteetintunteen syntyminen tapahtuu samastumiskokemusten, syntymälahjoista kehittyneiden kykyjen ja sosiaalisten roolien kautta. Lopulta nuori kokee, että sisäistä samuutta ja jatkuvuutta vastaa samuus ja jatkuvuus yksilön merkityksessä toisille. (Erikson 1982, 249–250.)

Identifikaatiossa eli samastumisessa nuori omaksuu ihaillun tai arvostetun mallin ominaisuuksia kuten käyttäytymistapoja ja ajatuksia (Jarasto & Sinervo 1999, 34). Artistit ja bändit ovat yleensä tarkkoja ulkoisesta olemuksestaan, he luovat pukeutumisella sekä hius- ja meikkityylillä itsellensä imagon, jonka tarkoitus on erottaa heidät muista. Nuoret kopioivat usein ihanteensa ulkoista olemusta, mutta musiikki ja laulunsanat voivat ohjata myös heidän sisäistä maailmaansa, arvojaan ja ihanteitaan.

Nuori voi tietoisesti valita itselleen negatiivisen identiteetin, joka on täysin vastakkainen vanhempien toiveille ja haaveille. Negatiivisen identiteetin kautta nuori rankaisee vanhempiaan siitä, etteivät nämä ole pitäneet hänestä tarpeeksi hyvää huolta sekä näyttää heille olevansa jotakin. Tällainen identiteetti palaa jossakin vaiheessa lähtöpisteeseen, mutta nuoren on saatava käydä vaihe läpi. (Heiskanen 1994, 6.)

2.2 Itsetunto

Itsetunto eli itsearvostus on yksilön omasta minästä ja sen arvosta tekemä arvio, joka voi olla hyväksyvä tai hylkäävä (Tulamo 1993, 38). Itsetunto on minäkuvan osa. Minäkuva on yksilön kuvaus omista ominaisuuksistaan. Minäkuva taas on osa minäkäsitystä. Minäkäsitys on muodostunut yksilön havainnoista itsestään, se toimii viitekehyksenä, kun yksilö tulkitsee uusia kokemuksia ja sitä muokkaavat ympäristön vaikutuksessa syntyvät kokemukset. (Tulamo 1993, 13–14.)

Itsetunto syntyy kahdella eri tavalla: Hankittu itsetunto kehittyy ihmiselle kokemusten ja havaintojen kautta. Annettu itsetunto on syntynyt siitä, miten lapsen perustarpeeseen olla hoivattu ja rakastettu on vastattu. (Numminen 2005, 79.) Itsetunnon kehittymiseen vaikuttavat menestyminen, arvot, tavoitteet ja puolustusmekanismit (Tulamo 1993, 38).

Hyvä itsetunto tarkoittaa sitä, että yksilön minäkäsityksessä ovat voitolla positiiviset ominaisuudet, mutta myös heikkoudet on havaittu. Hyvää itsetuntoa on myös kyky arvostaa itseään, luottaa itseensä ja olla varma itsestään sekä kyky kestää pettymyksiä ja epäonnistumisia. Ihminen, jolla on hyvä itsetunto, näkee oman elämänsä ainutkertaisena ja tärkeänä, mutta arvostaa myös muita ihmisiä. Hän tekee itsenäisesti yksilöllisiä ratkaisuja elämässään loukkaamatta muita. (Keltikangas-Järvinen 1994, 16–22; 30.)

Itsetunnossa voidaan erottaa toisistaan yksityinen ja julkinen itsetunto. Yksityinen itsetunto on yksilön varsinainen itsetunto eli se, miten hyvänä hän itseään pitää omassa mielessään. Julkinen itsetunto on kuva, jonka yksilö haluaa antaa muille itsevarmuudestaan ja itseluottamuksestaan. Julkista itsetuntoa määräävät kulttuuri ja lapsena saatu kasvatus. Yksityisen ja julkisen itsetunnon välillä on aina eroa, mutta tasapainoisella ihmisellä ero ei ole kovin suuri. (Keltikangas-Järvinen 1994, 24–25.)

Ihmisellä on jonkinlainen yleinen itsetunto, mutta samalla itsetunto on kokonaisuus, joka rakentuu elämän eri alueilla tunnetuista itseluottamuksista. Näitä ovat mm. suoritusitsetunto, tunne sosiaalisesta selviytymisestä sekä kotiin ja vanhempiin liittyvä itsetunto. Viimeksi mainittu on varsinkin lasten ja nuorten itsetunnon piirre, joka tarkoittaa yksilön käsitystä siitä rakastavatko vanhemmat häntä. Itsetunto muodostuu alueista monella eri tavalla, ja yhden alueen heikkoutta voi tasapainottaa toisen vahvuus. (Keltikangas-Järvinen 1994, 26–27.)

Itsetunto on minäkuvan osa, mutta vaikka minäkuva on yksilön pysyvä käsitys itsestään, itsetunto vaihtelee. Perusitsetunto on ihmisen pysyvä ja pohjimmainen käsitys omasta arvostaan. Ns. "ilmapuntari-itsetunto" vaihtelee epäonnistumisten ja onnistumisten myötä jokaisella ihmisellä yksilöllisesti. (Keltikangas-Järvinen 1994, 30–31.)

Käsitykset murrosikäisen itsetunnosta ovat ristiriitaisia, mutta suurin osa tutkimuksista osoittaa, että nuoren perusitsetunto on odotettua pysyvämpi. Murrosikäisen itsetunnossa on vaihtelua, suurimmillaan 12–14-vuotiaana, mutta niillä joilla on hyvä itsetunto lapsena, se on hyvä läpi murrosiän. Itsetunto on vakiintunut varhaisina kouluvuosina eikä murrosikään aina liity itseluottamuksen laskua. Nuori ei kuitenkaan ole vielä selvillä siitä itseluottamuksen asteesta, jota aikuiselta odotetaan. (Keltikangas-Järvinen 1994, 33–34.)

Itsetunto ohjaa voimakkaasti koulumenestystä sekä ihmisen itselleen ja suorituksilleen asettamaa vaatimustasoa. Itsetunto vaikuttaa esim. siihen, minkä verran ja minkälaisia vapaavalintaisia aineita oppilas valitsee. Suomalaisilla koululaisilla itsetunto ennustaa koulumenestyksen moneksi vuodeksi eteenpäin ja koulumenestys vaikuttaa itsetuntoon erityisesti murrosikäisillä pojilla enemmän kuin muissa maissa. Muualla itsetunnon vaikutus koulumenestykseen kasvaa ylemmille luokka-asteille tultaessa, mutta suomalaisilla koululaisilla vaikutus on voimakkain peruskoulussa. Suomessa itsetunnon ja koulumenestyksen yhteys on peruskoulussa voimakkaampi tytöillä kuin pojilla, mutta lukiossa itsetunto selittää enemmän poikien koulumenestystä. Itseään toteuttavaksi ennusteeksi nimitetään sitä, että vanhemmat kertovat lapselle ennakolta, millainen tämän oppimiskyky on, ja lapsi toteuttaa tämän ennusteen. Kodin tuki vaikuttaa poikien koulumenestykseen peruskoulussa ja lukiossa, tytöt ovat tältä osin itsenäisempiä. Suomalaisilla pojilla hyvä koulumenestys ei edistä sosiaalisesti suosituksi pääsemistä toisin kuin muualla. (Keltikangas-Järvinen 1994, 38; 40–43.)

Tyttöjen ja poikien itsetunnon määrässä ei ole eroa, mutta laadullinen ero niissä on. Poikien itsetunnon määrää suoriutumisen, tytöillä pääasiassa sosiaaliset suhteet. Murrosiässä laadullinen erilaisuus korostuu, tosin erilaisuutta aiheutuu myös siitä, että tytöt ovat kehitykseltään poikia edellä ja myös kielellisesti valmiimpia kuvaamaan tunteita. Pojan itsetunnon kehitystä auttaa se, että hänen murrosikä alkaa aikaisin, koska silloin hänen itsearvostuksensa on ikätovereiden itsearvostusta suurempi. Tytöille aikainen murrosikä aiheuttaa erilaisuuden tunnetta ja lisää haavoittuvuutta. Tytöillä on murrosiässä poikia suuremmat minäkuvan vaihtelut ja ailahtelevampi "ilmapuntari-itsetunto". Erot johtuvat kasvatuksesta: Pojille korostetaan suoriutumista, rohkeutta, itsenäisyyttä ja tunteiden hillitsemistä, tytöille taas sopeutumista, herkkyyttä, pehmeyttä ja toisen huomioon ottamista. (Keltikangas-Järvinen 1994, 67–69.)

Nuori saattaa kohottaa itsetuntoaan *kompensaatiolla* eli korvatakseen epävarmuuden tai osaamattomuuden hän pätee jollakin toisella alueella (Jarasto & Sinervo 1999, 36–37). Musiikintunnit ja musiikin harrastaminen ovat monelle nuorelle tärkeitä itsetunnon rakentajia. Koulussa musiikintunneilla ja muissakin taitoaineissa menestyminen voi korvata epäonnistumiset tietoaineissa. Musiikintunnilla onnistuminen ei tule pelkästään hyvistä koenumeroista kuten monissa muissa aineissa, vaan onnistumisen elämyksiä antavat laulaminen, soittaminen ja musiikin kuunteleminenkin. Ne tutustuttavat nuorta itseensä ja niiden parissa voi kokea olevansa riittävä.

2.3 Äänenmurros

Ruumiinkuva on erittäin tärkeä osa-alue ihmisen psyykessä ja nuoren on muokattava identiteettinsä vastaamaan uusia mittojaan. Nuorta saattaa kiinnostaa enemmän se, miltä hän näyttää kuin se, mitä hän tuntee olevansa. Murros- ja nuoruusikäinen kasvaa fyysisesti hyvin nopeasti ja saavuttaa fyysisen genitaalisen kypsyyden. Tämän vuoksi hän kyseenalaistaa kaikki samuuden ja jatkuvuuden tunteet, joihin hän aikaisemmin luotti. (Jarasto & Sinervo 1999, 44–47; Erikson 1982, 249–250.) Uuden ruumiinkuvan hahmottamisessa auttavat paitsi aika, myös välineet, joista yksi voi olla musiikki (Piha 1980, 87). Yksi murrosiässä tapahtuvista fyysisistä muutoksista on äänenmurros. Se tarkoittaa äänielinten kiihtynyttä kasvuvaihetta, jossa hormonitoiminnan seurauksena nuorena tapahtuu fyysisiä muutoksia ja jonka seurauksena ääni muuttuu (Koistinen 2003, 98).

Äänentuottoa säätelevät hengityselimistö sekä äänielimet, jotka ovat kurkunpää ja ääntöväylä eli artikulaatioelimistö. Ääni syntyy siten, että hengityselimistön ja sitä säätelevien lihasten tuottama ilmavirran paine saa aikaan värähtelyn äänihuulissa virratessaan kurkunpään ja äänihuulten läpi. Ääntöväylässä värähtely muuntuu ääneksi resonoitumisen seurauksena. (Aalto & Parviainen 1985, 42; 99.)

Vastasyntyneen äänihuulet ovat n. 3 mm pitkät. Varhaislapsuudessa äänihuulten kasvu on nopeaa, 1-vuotiaan äänihuulet ovat n. 5mm ja 6-vuotiaan n. 8 mm pitkät. Tämän jälkeen kasvu hidastuu ja ennen murrosiän alkamista äänihuulten pituus on n. 9 mm. (Aalto & Parviainen 1985, 116.)

Äänenmurroksessa lapsen kurkunpään hidas, tasainen kasvu kiihtyy yhtäkkiä hormonitoiminnan vaikutuksesta. Niska kasvaa pituutta, kurkunpään rustot kasvavat ja kurkunpää asettuu omalle paikalleen kaulan keskelle. Äänihuulet kasvavat pituutta, pojilla n. 1 cm ja tytöillä n. 3mm. (Koistinen 2003, 99.) Aikuisen miehen äänihuulet ovat 17–23 mm ja naisen 12,5–17 mm pitkät (Aalto & Parviainen 1985, 116).

Äänenmurros alkaa pojilla yleensä n. 10–14 vuoden iässä, kun mieshormonin eli testosteronin määrä kasvaa elimistössä voimakkaasti. Sen kesto on yksilöllinen, mutta suurimmalla osalla pojista muutokset tapahtuvat pitkän ajan, neljästä kahdeksaan vuoteen, kuluessa. Tällöin sitä kutsutaan ns. glissandoäänemurrokseksi. Muutamalla prosentilla pojista äänenmurros tapahtuu ns. hyppyäänemurroksena. Tällöin äänen hallitseminen on vähän aikaa todella vaikeaa ja ääniala on aluksi hyvin kapea. Tytöillä äänenmurros on yleensä n.12–14 vuoden iässä. (Koistinen 2003, 98–99.)

Pihan (1980) mielestä sekä pojan että tytön murrosiässä tapahtuva äänen muuttuminen on kriisi, joka johtaa muutoksiin myös suhteessa omaan itseen. Hänen mukaansa äänenmurrosvaiheessa oleva ääni on varsinkin pojalle instrumentti, jonka käyttöä ei ole vielä opittu. (Piha 1980, 105, 107.) Äänenmurroksessa äänihuulten kasvun vuoksi kokonaisääniala laskee pojilla noin oktaavin verran äänialueen alapäästä ja noin sekstin verran äänialueen yläpäästä, tytöillä yleensä noin parin sävelaskeleen verran. Puhe- ja varsinkin lauluäänen säveltaso saattaa vaihdella tästä syystä matalasta korkeaan ja ääni voi tuntua siltä kuin se olisi täysin kontrolloimaton. (Koistinen 2003, 99.)

Pojilla äänenmurros on huomiota herättävämpi tapahtuma, koska se vaikuttaa myös puheääneen ja laulaminen voi äänenmurroksen aikana tuntua hankalalta. Useimmat tytöt eivät kuitenkaan edes huomaa itsessään tapahtuvaa äänenmurrosta. Se ei välttämättä muuta heidän ääntään radikaalisti eikä vaikuta heidän laulamiseensa. Osa tytöistä saattaa huomata laulamissa muutoksia verrattuna aikaisempaan, mutta he eivät välttämättä yhdistä niitä äänenmurroksesta johtuviksi. Pojilla äänenmurros on selvemmin kuultavissa kuin tytöillä, joilla yleensä ainoa kuultava merkki on äänialan tilapäinen kapeneminen ja äänen vuotoisuus (Koistinen 2003, 100).

Mukautuminen kasvutapahtumaan ei aina suju häiriöttä. Pojilla ääni voi jäädä entiselle korkeudelleen tai madaltua viivästyneesti tai puutteellisesti. Tytöillä äänenmurroksen häiriö voi aiheuttaa liian matalan äänen. Vaillinainen äänenmurros saattaa olla pohjana aikuisten toiminnallisissa äänihäiriöissä ja siksi on tärkeää, että mahdollisten häiriöiden oireet hoidetaan. (Sonninen 1981, 8153.)

Yleisesti ollaan eri mieltä siitä, onko laulaminen äänenmurroksen aikana suotavaa. Sonninen (1981, 8153) kirjoittaa artikkelissaan, että äänenmurroksen aikana laulaminen ei ole suotavaa, koska äänihuulet ovat jonkin verran turvonneet ja punoittavat. Kangaksen ja Suomelan (1999, 10) mukaan taas ylimääräistä äänen rasittamista, kuten huutamista, tulisi välttää, mutta puhua ja laulaa voi normaalisti. Juutilainen ja Kukkula (1997, 34) kirjoittavat, että äänen säilyminen käyttökunnossa koko elämän ajan vaatii sen hoitamista ja kehittämistä. Heidän mukaansa äänenmurroksessa usein esiintyvät äänen hallinnan ongelmat johtuvat tavallisesti siitä, että nuori ei ole vielä oppinut käyttämään täydellisesti äkkiä kasvaneita äänihuuliaan, mutta tässäkin asiassa harjoitus tekee mestarin.

Koistinen (2003) kirjoittaa osuvasti, että äänenmurros ei välttämättä vaikuta ääneen negatiivisesti, mikäli lauluasento on oikea, hengitysyhteys toimii ja kaikki laulaminen on kevyttä, mutta tuettua. Oikeaan, terveelliseen äänenkäyttöön eivät kuulu huutaminen,

kuiskaaminen ja erilaisten ääniefektien tuottaminen. Äänenmurroksen aikana laulamisen suurin este on yleensä asenne omaa kehoa ja ääntä kohtaan. Hallitsematon äänenkäyttö voi tuntua varsinkin pojista ahdistavalta ja kiusalliselta. Äänen tulisikin antaa olla levossa ja elimistön rauhoittua, jos äänenmurros on hyvin voimakas, ns. kova äänenmurros. Tällöin äänessä esiintyy ns. kukkoja eli äkillisiä äänentason muutoksia, vuotoisuutta, käheyttä ja katkeilua. (Koistinen 2003, 100–101.)

Äänen yksilöllisen ja tavoitteellisen kouluttamisen pitäisi alkaa vasta, kun äänenmurros on täysin ohitettu. Poikien yksinlaulun aloittamiselle paras ikä on n. 18–19 vuotta ja tyttöillä n. 17–18 vuotta. Koska jokaisen laulajan kehitys on yksilöllistä, joku voi aloittaa yksinlauluopinnot jo aiemminkin, mutta silloin opetuksen tulisi keskittyä instrumenttiin tutustumiseen ja oikean hengityksen oppimiseen. (Koistinen 2003, 100.) Varsinkin tytöt ovat usein jo äänenmurrosvaiheessa innokkaita harrastamaan laulua. Äänenmurros saattaa kuitenkin aiheuttaa laulamiseen vaikeuksia ja virhetoimintoja, jotka usein toistettuna vain vahvistuvat. Musiikintunneilla, kuorossa tai yksinlaulutunneilla saatu asiantunteva ohjaus hengitys- ja laulutekniikassa kehittää nuorten tervettä ja vapaata äänenkäyttöä.

3 KOKEMUS

Kokemus tarkoittaa ihmisen tajunnallista tapaa merkityksellistää niitä todellisuuksia eli elämäntilanteita, joihin hän on suhteessa. Kokemus on siis sitä, mitä elämäntilanne ihmiselle tarkoittaa. (Perttula & Latomaa 2006, 149.) Kokemuksen rakenne on suhde tajuavan subjektin ja hänen tajunnallisen toimintansa sekä kohteen, johon toiminta suuntautuu, välillä. Rakenteeseen kuuluvat elämäntilanne, joka merkityksellistyy sekä tajunnallinen toiminta, joka ymmärtää. (Perttula & Latomaa 2006, 116–117.)

Tajunnallisuuden tehtävä on saada elämäntilanne merkitsemään ihmiselle jotakin. Sen toimintatavat ovat psyykinen ja henkinen. Psyykinen merkityksellistää elämäntilannetta ilman kieltä ja sen myötä suhde elämäntilanteeseen on välitön ja suora. Henkinen merkityksellistää elämäntilanteen kielen ja siihen sisältyvän sosiaalisen maailman läpäisemänä. Henkisen avulla ihminen voi käsittää miten toiset ihmiset ymmärtävät, kuvata kokemuksiaan toisille ja sen myötä ihminen ymmärtää elämäntilannettaan aktiivisemmin. (Perttula & Latomaa 2006, 117–118.)

Fenomenologinen erityistiede kattaa kaikki tieteenalat, jotka tutkivat subjektiivista kokemusta. Sen synonyymi on fenomenologinen psykologia, joka tutkii kokemuksia kaikesta elämäntilanteeseen kuuluvasta. Fenomenologian mukaan tajunnallisen toiminnan ydin on intentionaalisuus: Tajunnallisuuteen kuuluu tapa suuntautua johonkin oman toimintansa ulkopuolelle ja tajunnallisen toiminnan valitessa kohteensa ihminen kokee elämyksiä. Elämyksissä kohde ilmenee ihmiselle jonakin ja todellisuus ei ole merkityksetön, vaan tarkoittaa jotain. (Perttula & Latomaa 2006, 116.)

Fenomenologisen erityistieteen mukaan jokainen merkityssuhde on kehityksensä alkuvaiheessa psykologisesti tiedostamaton ja vain osa merkityssuhteista täydentyy elämyksellisesti valmiiksi. Kehityksensä alkuvaiheessa olevat ja pitkälle täydentyneet merkityssuhteet voivat olla kuitenkin yhtä tärkeitä tai toisarvoisia. (Perttula & Latomaa 2006, 118.)

Musikaalisuutta alettiin ymmärtää 1900-luvun loppupuolella musiikin merkityksen kannalta. Näkemyksessä korostuu subjektiivinen kokemus; musiikkia kuunnellaan ja harjoitetaan, koska se antaa mielekkyyttä elämään ja lisää olemassaolon merkityksellisyyttä.

Merkitykset ovat luonteeltaan muuttuvia, eikä niitä voi kytkeä johonkin synnynnäiseen, muuttumattomaan ominaisuuteen. (Numminen 2005, 259.)

Musiikin avulla ihminen voi testata itseyden oudompia puolia kyllin turvallisen tuntuksessa ympäristössä. Musiikki on symbolista, sillä on ekspressiivinen luonne ja se voi edustaa poissaolevia kohteita. Musiikillinen todellisuuskokemus ei välttämättä edellytä sanallistamista, eikä se näin konkretisoidu liikaa. (Kurkela 1997, 20.) Musiikki ”täytetään” mielen aktiivisilla tai muuten ilmaisua vaativilla periaatteilla, jolloin musiikki alkaa ilmaista jotain merkittäväntuntuista. Kuitenkaan musiikissa ei voi kuulla mitä vain. Musiikki voi auttaa kohtaamaan hyvin erilaisia itseyteen liittyviä puolia, tukea niiden prosessoitumista ja helpottaa niiden integroitumista kehittyvään itseyteen. (Kurkela 1997, 21–22.)

Itse musisoiminen on jatkuvaa musiikkikokemusten virtaa. Se on taide-elämys, jossa ihminen on itse sisällä. Nämä elämykset kartuttavat jatkuvasti kokemusvarastoamme ja antavat lisää ymmärtämysyhteyksiä uusille musiikkikokemuksille. Soittamis- ja laulamiskokemukset ovat ihmiselle yksi tapa todellistaa olemassaoloaan. Todellistuminen tapahtuu senhetkisen maailmankuvan pohjalta. (Kosonen 2001, 29; 31.)

Musiikin tuttuus ja vieraus selittyvät musiikkikokemusten taustalla olevista ymmärtämysyhteyksistä. Tuttua musiikkia tai musiikinlajeja ymmärretään aiempien kokemusten ja ymmärtämysyhteyksien perusteella. Vieraus, epäröinti tai jopa vastenmielisyys itselle vierasta musiikkia ja musiikinlajeja kohtaan selittyvät sillä, että vastaanottajalla ei ole välineitä ymmärtää kyseistä musiikkia. Musiikilliset ymmärtämysyhteydet ovat yhteydessä kokijan ikään; nuoruusiän musiikkimaku voi muuttua aikuisuutta kohti suvaitsevaisemmaksi. (Kosonen 2001, 30.)

4 MUSIIKKI NUOREN ELÄMÄSSÄ

Seitsemäsluokkalaisen nuoren elämänympäristö muodostuu kodista, koulusta, kaveripiiristä sekä vapaa-ajan harrastuksista. Musiikki ja laulaminen voivat liittyä näistä jokaiseen elämänalueeseen ja jokainen myös muokkaa nuoren käsityksiä ja kokemuksia musiikista. Koulussa musisoimista ohjaavat opetussuunnitelma sekä opettaja. Koulun musiikintuntien ilmapiiri ja palautteen saaminen saattavat vaikuttaa paljon laulamisen, joka on monelta osin hyvin henkilökohtainen tapahtuma, kokemiseen. Käsittelen luvussa myös koululaisen musiikillista minäkäsitystä sekä laulamista.

4.1 Koti

Kulttuurinen paikantuminen on oman kasvuympäristön arvojen ja elämäntavan mieltämistä osaksi omaa subjektiivista maailmankuvaa arvoineen ja odotuksineen. Paikantumista rakennetaan toisaalta itsenäiseksi, omaksi maailmaksi irti kodin ja perheen maailmoista, toisaalta niihin vahvasti sitoutuen. Musiikki on yksi tapa ja mahdollisuus itsensä kulttuuriseen paikantamiseen, sillä musiikki on kehittynyt kulttuurissaan elävien ihmisten sosiaalisiin, psykologisiin, esteettisiin ja kommunikaatiotarpeisiin. (Kosonen 2001, 26.)

Vanhemmat vaikuttavat lapseen ja hänen musiikilliseen kehitykseensä todennäköisesti enemmän kuin koulu tai harrastukset. Oppilaan käsitys suoriutumisestaan koulun musiikinopetuksessa kytkeytyy vanhemmilta saatuun kannustukseen ja tukeen. (Tulamo 1993, 98; 243.)

Vaikka nuoruusiässä vertaisryhmän, toisten nuorten, merkitys tärkeänä viitekehystenä kasvaa ja vaikuttaa valikoitumiseen, myös perheen merkitys musiikkiharrastuksissa säilyy edelleen keskeisenä. Musiikkiharrastus voi myös tarjota keinon olla yksilöllinen ja erottua massasta, myös oman perheen käytänteistä Nuori irrottautuu kodin vaikutuspiiristä musiikkimieltymyksillään, jotka usein eivät vastaa vanhempien musiikkimakua. (Kosonen 2001, 27.)

Tulamon (1993) peruskoulun neljäsluokkalaisille tekemän tutkimuksen mukaan vanhemmat tukevat ja kannustavat enemmän tyttöjä kuin poikia sekä koulun musiikinopetuksen että musiikkiharrastusten suhteen. (Tulamo 1993, 251.)

4.2 Koulun musiikintunnit

Jokainen oppilas kokee koulun merkityksellisyyden erilaisena. Siihen vaikuttavat mm. oppilaan sukupuoli, sosiaaliset lähtökohdat kuten opettajaan, oppilastovereihin ja vanhempiin suhtautuminen sekä tilannetulkinnat. Oppilas kokee opiskelun mielekkääksi silloin kun hän on hyväksynyt sisäisesti oppisisällöt ja tavoitteet. Oppilaan varttuessa kouluviihtyvyys ja -tyytyväisyys heikkenevät, koska kriittisyys, suoriutumispaine ja kilpailu kasvavat. (Tulamo 1993, 90–91; 93–94.)

Oppilaan myönteistä tai kielteistä suhtautumista musiikkiin, musiikinopiskeluun ja musiikinopettajaan kuvaa käsite musiikkiasenteet. Asenteiden muotoutumiseen vaikuttavat mm. perhe, toverit, opettaja ja kokemukset. (Tulamo 1993, 108–109.) Oppilas kokee koulun musiikinopiskelun mielekkääksi silloin kun se on harrastusorientoitunutta, se liittyy merkityksellisesti oppilaan elämään ja sillä on yhtymäkohtia koulun ulkopuolisiin musiikillisiin toimintoihin ja koulun jälkeisiin aktiviteetteihin (Tulamo 1993, 93). Musiikintunnit on helppo liittää oppilaan elämään, jos laulettavat, soitettavat ja kuunneltavat kappaleet ovat sellaisia, mistä oppilaat pitävät ja mitä he musisoivat tai kuuntelevat vapaa-aikanaanakin. Toisaalta musiikintuntien tehtävä on jo opetussuunnitelmankin perusteella tutustuttaa oppilaat monipuolisesti erilaisiin musiikkityyleihin. Opettajan haaste on tarjoilla oppilaille vieraimmatkin musiikkityylit houkuttelevalla tavalla ja löytää siltoja niiden ja oppilaan elämän välille.

Kun oppilas arvioi omia taitojaan ja mahdollisuuksiaan koulun musiikinopiskelijana kriittisiä kohtia ovat laulaminen ja soittaminen (Tulamo 1993, 229). Laulaminen on ollut suomalaisen musiikkikasvatuksen yleisin työtapana 1980-luvun alkuun asti. Senkin jälkeen, kun eri instrumentit tulivat yleisesti koulukäyttöön, laulaminen on säilyttänyt johtoaseman musiikillisten työtapojen joukossa. (Lindeberg 2005, 106.) Koululla on huomattava merkitys laulamiseen. Koulussa koetun perusteella ihmiselle muodostuu kuva omasta laulamisesta ja laulutaidosta, ja se säilyy mielessä usein koko elämän ajan kuten myös koulussa laulettu laulut. (Lindeberg 2005, 30.) Musiikinopettajalla on siis valtavasti mahdollisuuksia vaikuttaa

siihen, millaiseksi asiaksi laulaminen oppilaitten mieleen ja elämään jää, mutta samalla myös paljon vastuuta. Toki laulamiskokemuksia syntyy myös muilla elämänalueilla, perheen ja kavereiden kanssa sekä harrastuksissa. Muut elämänalueet taas vaikuttavat siihen, millaisina kokemukset musiikintunneilla näyttäytyvät eri oppilaille.

Tulamon (1993) peruskoulun neljännellä luokalla tehdyn tutkimuksen mukaan tytöt kokivat koulun musiikinopiskelun sen kaikilla osa-alueilla mielekkäämmäksi kuin pojat. Toisaalta musiikilliselta minäkäsitykseltään myönteiset oppilaat kokivat musiikinopiskelun mielekkäämmäksi kuin kielteisen musiikillisen minäkäsityksen omaavat. (Tulamo 1993, 243; 245.) Musiikinopiskeluun kohdistuvilla asenteilla oli yhteys musiikinopiskeluun liittyviin mielekkyyskokemuksiin ja musiikilliseen minäkäsitykseen. Neljäsluokkalaisista tytöistä 64 prosenttia omasi erittäin myönteiset koulun musiikinopiskeluun kohdistuvat asenteet, mutta pojista vain 11 prosenttia. (Tulamo 1993, 253; 257.) Tytöt kokivat laulamisen ja soittamisen mielekkäämpänä kuin pojat, kun taas poikia ärsytti heidän mielestään liian yksipuolisesti laulamiseen painottuva opetus (Tulamo 1993, 278).

4.2.1 OPS

Opetussuunnitelman perusteet on opetushallituksen laatima kehys, jonka pohjalta paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan, ja joka määrää opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Määräyksellä varmistetaan koulutuksellisten perusoikeuksien ja tasa-arvon sekä opetuksellisen yhtenäisyyden ja laadun toteutuminen. Opetuksen järjestäjä vahvistaa opetussuunnitelman, ja opettajan tulee opetuksessaan noudattaa sitä. (Opetussuunnitelmien ja tutkintojen perusteet 2006.)

Tällä hetkellä voimassa olevat perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (POPS 2004) on voitu ottaa käyttöön 1.8.2004 ja ne on tullut ottaa käyttöön kaikilla luokka-asteilla viimeistään 1.8.2006. Tutkimuksen haastattelut on tehty kahdessa koulussa helmimaaliskuussa 2006, joten siinä vaiheessa opetussuunnitelman perusteet eivät välttämättä vielä olleet käytössä haastateltujen ryhmien musiikinopettajilla.

Perusopetuksen opetussuunnitelman mukaan perusopetuksen on annettava oppilaalle mahdollisuus monipuoliseen kasvuun, oppimiseen ja terveen itsetunnon kehittymiseen, jotta hän voi hankkia elämässä tarvitsemiaan tietoja ja taitoja. Perusopetuksen on tuettava jokaisen oppilaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä, siirrettävä kulttuuriperintöä sukupolvelta

toiselle ja luoda uutta kulttuuria. Taide- ja taitoaineiden kuten musiikin opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt on laadittu oppiainekohtaisille vähimmäistuntimäärille. (POPS 2004.)

Opetussuunnitelman mukaan opetuksessa tulee käyttää oppiaineelle ominaisia menetelmiä ja monipuolisia työtapoja, jotka kehittävät oppimisen, ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoja, työskentelytaitoja ja sosiaalisia taitoja sekä aktiivista osallistumista. Työtapojen tulee antaa mahdollisuuksia myös eri ikäkausille ominaiseen luovaan toimintaan, elämyksiin ja leikkiin. Työtavat valitsee opettaja. (POPS 2004.)

Musiikin opetuksen tehtävä on auttaa oppilasta löytämään kiinnostuksen kohteensa musiikin alueelta, rohkaista oppilasta musiikilliseen toimintaan ja antaa hänelle musiikillisen ilmaisun välineitä. Tavoitteena on rakentaa oppilaan omaa musiikillista identiteettiä sekä arvostavaa ja uteliasta suhtautumista erilaisiin musiikkeihin. Oppilaan tulisi ymmärtää, että musiikki on aika- ja tilannesidonnaista, eli se on erilaista eri aikoina, eri kulttuureissa ja yhteiskunnissa, ja sillä on erilainen merkitys eri ihmisille. Musiikin ymmärtämisen ja käsitteellistämisen perustana ovat kokemukset, joita saadaan musisoinnin ja musiikin kuuntelun yhteydessä. Yhdessä musisoiminen kehittää sosiaalisia taitoja, kuten vastuullisuutta, rakentavaa kriittisyyttä sekä taidollisen ja kulttuurisen erilaisuuden hyväksymistä ja arvostamista. (POPS 2004.)

Peruskoulun luokilla 1–4 musiikin opetuksen tulee antaa oppilaalle kokemuksia monenlaisista äänimaailmoista ja musiikeista sekä rohkaista häntä ilmaisemaan ja toteuttamaan omia mielikuviaan leikinomaisen toiminnan kautta. Laulamisen osalta oppilaan tulisi oppia käyttämään luontevasti omaa ääntään ja ilmaisemaan itseään laulaen sekä ryhmässä että yksin. Äänenkäyttöä harjoitellaan puhuen, loruillen ja laulaen. Lauluohjelmiston tulee sisältää suomalaista ja muiden maiden sekä eri aikakausien ja eri musiikin lajien musiikkia, ikäkauteen sopivia laululeikkejä sekä moniäänisyyteen valmentavia lauluharjoituksia. Neljännen luokan päättyessä oppilaan tulisi osata käyttää ääntään niin, että hän pystyy osallistumaan yksiaäniseen yhteislauluun ja hallita lauluohjelmistoa, osittain ulkoa. (POPS 2004.)

Peruskoulun luokilla 5–9 musiikin opetuksessa jäsenetään musiikillista maailmaa ja musiikillisia kokemuksia sekä opitaan käyttämään musiikin käsitteitä ja merkintöjä musiikin kuuntelun ja musisoinnin yhteydessä. Oppilaan tulisi ylläpitää ja kehittää osaamistaan musiikillisen ilmaisun eri alueilla musisoivan ryhmän jäsenenä toimien. Laulamista opitaan tekemällä äänenkäyttöä ja ääni-ilmaisua kehittäviä harjoituksia sekä laulamalla eri tyylejä ja lajeja edustavaa yksi- ja moniäänistä ohjelmistoa, osittain ulkoa. Päätösarvioinnissa arvosanan

8 saadakseen oppilaan täytyy osallistua yhteislauluun ja osata laulaa rytmisesti oikein sekä melodialinjan suuntaisesti. (POPS 2004.)

Peruskoulun opetussuunnitelman perusteissa laulamiselle luodaan hyvä pohja luokilla 1-4. Pää tavoite on, että oppilas pystyy neljännen luokan jälkeen osallistumaan 1-ääniseen yhteislauluun. Luokkien 5-9 opetussuunnitelmassa vaatimustaso laulamisen suhteen ei juuri tästä kasvakaan. Ainut lisä aikaisempaan on, että ohjelmisto on nyt yksiäänisen lisäksi moniäänistä. Äänenkäytön opettelua jatketaan, mutta kehittyminen on ehkä hienovaraisempaa ja siihen vaikuttaa sekä pojilla että tytöillä äänenmurros. Useimpien oppilaiden laulu-ura koulussa päättyy seitsemännen luokan jälkeen, kun musiikki siirtyy valinnaiseksi aineeksi. Moniäänisen ohjelmiston opettelulle on siis kolme vuotta aikaa, ja se tekee siitä ison haasteen.

Luokkien 1-4 musiikinopettajat saavat opetussuunnitelman perusteissa tarkat keinot opettaa äänenkäyttöä ja ääni-ilmaisua; sitä harjoitellaan puhuen, lorullen ja laulaen monipuolista ohjelmistoa, laululeikkejä sekä moniäänisiä harjoituksia. Luokkien 5-9 musiikinopettajat joutuvat käyttämään enemmän mielikuvitustaan keksiäkseen millaisia ovat ”äänenkäyttöä ja ääni-ilmaisua kehittävät harjoitukset”. Tutkimuksessa haastattelemieni seitsemäsluokkalaisten musiikintuntien tavoitteet ovat oppia käyttämään musiikin käsitteitä musiikin kuuntelun ja musisoinnin yhteydessä, kehittää osaamistaan musiikillisen ilmaisun eri alueilla musisoivan ryhmän jäsenenä toimien sekä laulaa eri tyylejä ja lajeja edustavaa yksi- ja moniäänistä ohjelmistoa. Tavoitteista selviävät työtavat eli kuuntelu, soittaminen ja laulaminen, mutta esimerkiksi näillä työtavoilla käsiteltävää ohjelmistoa ei määritellä. Tavoitteet ovat suuntaa-antavia eli seitsemännen luokan musiikinopettajalla on tuntien sisällön suhteen varsin vapaat kädet.

4.2.2 Opettaja

Musiikki on kulttuuriaine, joka sisältää tiedollisia ja taidollisia aineksia sekä tunnetta. Musiikissa keskeisintä on kokemus ja musiikkikasvatuksen tehtävä on kehittää oppilaassa valmiuksia, joiden avulla hän voi tavoittaa myönteisiä musiikillisiä kokemuksia. Musiikinopettajan tärkein tehtävä on oppilaiden innostuksen herättäminen. (Numminen 2005, 74; 87–88.)

Opettaja voi vaikuttaa myönteisesti oppilaan opiskelumenestykseen monella eri tavalla. Opettajan asenteen tulisi olla sellainen, että oppilaan onnistuminen perustuu yrittämiseen ja työskentelyyn ja oppilasta verrataan hänen omiin suorituksiinsa eikä muiden

oppilaiden. Myönteinen asenne välittyy puheessa ja kehonkielessä. Opettajan tulisi olla myös joustava, koska opittava asia voi olla toiselle liian helppoa ja toiselle taas liian vaikeaa. Opettajan ja oppilaan tulisi hyväksyä toisensa, viihtyä toistensa seurassa ja kunnioittaa toinen toistaan oppilaan suorituksen tasosta riippumatta. (Numminen 2005, 83–84.) Musiikintunneilla näitä seikkoja on ainakin periaatteessa helppo toteuttaa. Tietoaineissa onnistuminen perustuu usein hyvään koenumeroon, mutta musiikintunnilla voi kokea onnistumista vaikka joka tunti soittamisessa ja laulamissa, jos vain on valmis yrittämään sitä. Soitto- ja laulutehtävien tasoa on opettajan helppo säädellä, suhteellisen pienellä vaivalla niistä löytyy helpotettuja ja vaikeutettuja versioita.

Oppilaat kiintyvät opettajaan, jonka opetus on mielenkiintoista ja joka luottaa oppilaisiin, kohtelee heitä oikeudenmukaisesti ja ymmärtäväisesti sekä pitää hyvän järjestyksen (Tulamo 1993, 105). Musiikinopetuksen tulisi olla tavoitteellista ja pohjautua oppilaan musiikilliseen kehitykseen. Tulamon (1993) tutkimuksen mukaan empaattinen opettaja voi edistää oppilaan musiikillista minäkäsitystä myönteiseen suuntaan. (Tulamo 1993, 109; 300.) Musiikintunnilla laulamisen suhteen on tärkeää, että opettaja osaa ohjata ja innostaa oppilaita äänelliseen ilmaisuun. Opettajan tulisi osata laulaa nuotilleen, mutta nuotilleen laulaminen ei saisi olla opetuksen keskeisin tavoite, vaan itseilmaisun ja muiden mielekkäiden elämän kokemusten edistäminen. (Numminen 2005, 260.)

Numminen (2005) on tutkinut aikuisen laulutaidon lukkoja ja niiden aukaisemista. Kymmenestä tutkimukseen osallistuneesta laulutaidottomasta neljällä oli muistoja ikävistä laulamistilanteista koulussa. Mm. laulukokeista saadut huonot numerot ja opettajan negatiiviset kommentit laulamisesta olivat aiheuttaneet näille neljälle vuosina 1976–79 syntyneille tunteen, että he eivät osaa laulaa ja tunne oli säilynyt aikuisikään asti. (Numminen 2005, 202–203; 206.) Kymmenestä tutkittavasta seitsemällä laulaminen oli latistunut alakoulussa. Laulamistilanteiden koettiin aiheuttaneen pelkoa, jännittämistä, ahdistusta, noloutta, nöyryytystä ja huonouden tunnetta. Opettajat olivat määritelleet heidät laulutaidottomiksi ilman että olisivat tarjonneet opastusta. Vain yhdellä tutkittavalla oli myönteisiä laulamiskokemuksia koulusta. (Numminen 2005, 208–210.)

Nummisen tutkimustulos tuntuu hurjalta ja hälyttävältä. Tietoaineissa huonon palautteen saaminen on helpompaa sivuuttaa ja ajatella, että seuraavaan kokeeseen luen enemmän. Taitoaineissa onnistuminen tai epäonnistuminen kohdistuu suoraan omaan persoonaan. Lauluääni on vielä yksi henkilökohtaisimmista piirteistä itsessämme; laulutaitoa voi opetella, mutta lauluääntään ei voi muuttaa. Peruskoulussa lasten ja nuorten äänen kehitys

on vielä kesken fysiologisestikin, joten pahinta mitä opettaja voi tehdä, on antaa tuomioita osaamattomuudesta tai siitä, miltä ääni kuulostaa.

4.2.3 Ilmapiiri ja palaute

Luokan ilmapiiriin vaikuttaa se, millaisia tunteita opettaja, muut oppilaat ja opiskeltava aihe herättävät oppilaissa. Opiskelutilanteen ilmapiiri on yhteydessä emotionaaliseen tukeen ja tehtävien suorittamisen tukeen, joita ilmapiiri voi edistää tai haitata. (Numminen 2005, 83–84.) Se miten ihmiset pystyvät tukemaan ja kannustamaan toistensa oppimista vaikuttaa ratkaisevasti oppimisen onnistumiseen. Oppimistuki, joka voi tarkoittaa esim. mahdollisuutta yrittää uudestaan ja kannustusta hyvästä yrityksestä, on välttämätön myönteisen itseluottamuksen kehittymiselle. (Numminen 2005, 152.)

Ilmapiiri ja sen osatekijänä palaute ovat yhteydessä itseluottamukseen ja pystyvyyden tunteeseen sekä laulussa kognitiivisiin ja fysiologisiin tapahtumiin. Jos kokemukset oppimistilanteessa aiheuttavat ahdistuksen ja häpeän tunteita, oppilas saattaa keskittyä säilyttämään kasvonsa ja suojaamaan itsetuntoaan sen sijaan, että keskittyisi opetukseen. (Numminen 2005, 244.) Ilmapiiri vaikuttaa myös motivaatioon: Soittotunnin kielteisen ilmapiiriin on todettu olevan erittäin merkitsevästi yhteydessä matalaan opiskelumotivaatioon (Numminen 2005, 222). Toisaalta jos motivaation perustana ovat kilpailu ja sosiaalinen vertailu, epäonnistumisen uhka on olemassa ja jatkuvien epäonnistumisten myötä oppilas alkaa epäillä kykyjään (Tulamo 1993, 119).

Palaute on välttämätöntä oppimiselle. Se vaikuttaa ilmapiiriin, motivaatioon ja itsetuntoon. (Numminen 2005, 85.) Taitojen oppimisessa harjoitteluun käytetty aikamäärä on yksi parhaista taitotason ennusteista, mutta pelkkä toiminnan toistaminen ei johda hyviin tuloksiin, vaan siihen tarvitaan luotettavaa palautetta (Numminen 2005, 106–107). Palaute luo myös perustan minäpysyvyydelle, kun se saadaan ihmiselle tärkeiltä henkilöiltä kuten vanhemmilta ja opettajilta (Numminen 2005, 213). Kouluikäiselle on tärkeämpää saada palautetta tovereilta kuin vanhemmilta (Tulamo 1993, 38).

Opetushallituksen opetussuunnitelman perusteissa määritellään oppilaan arviointi kokonaisuudeksi, jossa on tärkeää opettajan antama jatkuva palaute. Arvioinnin tulee olla totuudenmukaista, perustua monipuoliseen näyttöön sekä kohdistua oppilaan oppimiseen ja edistymiseen oppimisen eri osa-alueilla. Arvioinnissa tulee ottaa huomioon sen merkitys oppimisprosessissa, se avulla opettaja ohjaa oppilasta tiedostamaan omaa ajatteluaan ja

toimintaansa sekä auttaa oppilasta ymmärtämään oppimistaan. Arviointipalautetta tulee antaa oppilaalle ja hänen huoltajalleen lukuvuositodistusten lisäksi riittävästi ja monipuolisesti oppilaan edistymisestä, vahvuuksista sekä niistä oppimisen alueista, joita on kehitettävä. Opettaja voi antaa palautetta välitodistuksin, erilaisin tiedottein ja arviointikeskusteluissa tai muilla tavoin. (POPS 2004.)

Opetussuunnitelman asettama tavoite on mielekäs, mutta käytännössä ainakin musiikinopettajalle haastava toteuttaa. Opettaja antaa varmasti soittoa ja laulua opettaessaan yleistä palautetta koko ryhmälle ja ehkä myös yksittäisiä henkilökohtaisia kommentteja, mutta kokonaisvaltainen henkilökohtainen palaute soitto- ja laulutaidon kehittymisestä vaatii opettajalta tarkempaa perehtymistä. Soitto- ja laulukokeet ovat yksi tapa selvittää taitojen kehittymistä, mutta oppilaiden kokemukset niistä ovat ristiriitaisia

Palautteessa mahdollisen kritiikin tulisi kohdistua tehtävään eikä persoonaan. Musiikillisia taitoja arvioidessa voi ottaa huomioon mm. aktiivisuuden, yritteliäisyyden ja yhteistyöhalukkuuden. Musiikillisen minäkäsityksen myönteinen kehittyminen edellyttää yksilöllistä, positiivista ja selkeää palautetta musiikillisesta edistymisestä sekä hyväksyntää menestyksestä riippumatta. (Tulamo 1993, 106; 115; 117–118.) Opettajan tehtävä on antaa oppilaalle hänen epäonnistuessaan sellaista palautetta, joka auttaa ymmärtämään epäonnistumisen syitä (Numminen 2005, 79).

Laulamisessa itseys on alttiina muiden arvioimiselle ja arvostelulle, koska laulaessa jotakin yksityisestä minästä ilmenee muille äänen kautta (Numminen 2005, 70). Laulamisessa on kyse kokonaisvaltaisesta instrumentista, ja kriittisyys on hyvin usein suurena esteenä edistymiselle, koska se aiheuttaa ylimääräisiä jännityksiä. Laulua opiskeltaessa oppilaat kuitenkin hyvin usein pitävät kritiikkiä tarpeellisena osana opiskelua tai sitten kriittinen suhtautumistapa on heissä voimakkaasti tottumuksenmukainen. Laulajalle itselleen samoin kuin hänen opettajalleen on tärkeää opetella tekemään mahdollisimman objektiivisia havaintoja omasta ja oppilaan toiminnasta ilman, että niihin liittyy kritiikkiä. (Saraste 2006, 168.)

4.3 Kaveripiiri

Lapsi ja nuori tarvitsevat kehityksensä tueksi vertaisryhmän. Ryhmään kuuluminen vaikuttaa paitsi sosiaalisen käyttäytymisen oppimiseen myös muun persoonallisuuden kuten identiteetin ja itsetunnon kehitykseen. Vertaisryhmältä lapsi ja nuori saa sosiaalista hyväksyntää. Oma luokka täyttää kasvuvuosina parhaiten tämän tehtävän ja se on koulussa myös keskeinen viihtyvyystekijä. (Keltikangas-Järvinen 1994, 59–60.)

Erityisesti nuoren itsetunnon kehitykseen vaikuttaa merkittävästi kavereiden muodostama taustaryhmä. Ryhmään kuuluminen ja ryhmän nauttima arvostus vaikuttavat siihen, miten nuori kokee itsensä. Ryhmään kuuluminen saattaa merkitä nuorelle muutakin kuin ystävyysuhteiden etsimistä: ryhmä voi tukea häntä senhetkisissä tarpeissa kuten epävarmuudessa. Yleistä arvostusta nauttivan ryhmän jäsenellä on parempi itsetunto kuin nuorella, joka tuntee olevansa ryhmän ulkopuolella tai kun hän kuuluu ryhmään, joka ei ole arvostettu. (Keltikangas-Järvinen 1994, 60.) Kuitenkaan kaveripiiri ei ole ainut itsetuntoa määrittävä tekijä, siihen vaikuttavat myös mm. vanhemmat ja harrastukset.

Sosiaaliset voimavarat eli toiset ihmiset ovat nuorelle elintärkeitä. Nuori ei peilaa kuvaansa enää aikuisista vaan ennen kaikkea ikätovereistaan, ja heiltä saatu palaute on merkityksellistä. Myös emotionaalisten voimavarojen lisääntymisessä kaveripiiri on tärkeä; heidän kauttaan nuori oppii tunnistamaan ja tiedostamaan koko tunteiden kirjon. (Jarasto & Sinervo 1999, 39.)

Sosiaalisen hyväksynnän saaminen ei välttämättä tunnu lapsille ja nuorille itsestään selvältä. Tulamon (1993) tutkimuksen mukaan neljäsluokkalaisista tytöistä 71 prosenttia ja pojista 43 prosenttia uskoi kavereinsa arvioivan heidät kielteisemmin kuin mitä he itse ajattelivat itsestään. Sosiaalinen vertailu saattaa olla tyttöjen ryhmässä voimakkaampaa kuin poikien ryhmässä. Mahdollinen kavereilta saatu kritiikki saattaa myös vaikuttaa tyttöihin enemmän kuin poikiin. (Tulamo 1993, 296.)

4.4 Musiikin harrastaminen

Harrastukset suovat nuorelle mahdollisuuden laajentaa käsitystään itsestään ja ympäröivästä maailmasta, kehittää itseään sekä solmia suhteita muihin ihmisiin. Harrastukset voivat olla tärkeä itsensä toteuttamisen väylä vastapainona koulun asettamille vaatimuksille. (Jarasto & Sinervo 1999, 181–192.) Harrastuksilla voi olla nuoruusiässä hyvin tärkeä merkitys identiteetin rakentumisessa. Nuoret kokeilevat ja innostuvat ja jättävät vähemmän kiinnostavat toiminnot syrjään. (Kosonen 2001, 26.)

Musiikilla on tärkeä asema nuorten harrastuksissa. Nuorisomusiikilla on yhdistävä voima, mistä kertoo sen ympärille muodostunut kokonainen maailma musiikkilehtineen, videoineen, television musiikkikanavineen ja festivaaleineen. (Jarasto & Sinervo 1999, 182.) Musiikin kuuntelu on nykypäivän nuorille helppoa, koska nuorille suunnattua musiikkia tehdään paljon ja sen kuuleminen ei välttämättä vaadi rahaa. Nuoret kuuntelevat musiikkia paljon radiosta ja internetistä sekä seuraamalla televisiossa näytettäviä musiikkivideoita.

Nuoret eivät ole vain kulttuurin kuluttajia vaan myös sen tuottajia. Musiikin harrastaminen soittamalla, laulamalla tai säveltämällä on ehtymätön väylä luovuudelle ja taitojen kehittämiseksi. Harjoittelu ja työnteko ohjaavat pitkäjänteisyyteen. Bändit ovat monelle nuorelle ainoa tie omaehtoisen musiikin tuottamiseen ja ne myös hiovat sosiaalisia taitoja. (Jarasto & Sinervo 1999, 185.) Nuorilla on paljon mahdollisuuksia harrastaa soittamista: julkisin varoin tuetut ja yksityiset musiikkiopistot antavat yksityistunteja klassisen ja kevyen musiikin soittajille sekä tarjoavat orkesteri- ja bänditoimintaa. Myös kouluissa on soittajille kerhotoimintaa.

Äänenkäyttö ja laulaminen ovat kaikille ihmisille luonnollinen ja synnynnäinen tunteiden tulkitsemisen muoto. Kaikessa äänenkäytössä ovat mukana kehomme emotionaaliset, fyysiset ja psyykkiset tekijät. Oman ääni-instrumentin soittaminen tuottaa suurta nautintoa ja sen kautta voi kommunikoida tunteiden ja toisten ihmisten kanssa. (Koistinen 2003, 8.) Kuorot ja lauluyhtyeet ovat nuorelle hyvä tapa harrastaa laulamista. Äänenmurroksen ollessa kesken varsinaista äänenmuodostuksen opiskelua ei suositella, mutta jotkut nuoret käyvät laulutunneilla oppiakseen hyvää äänenkäyttöä ja hengitystekniikkaa sekä löytääkseen itselleen sopivaa lauluohjelmistoa.

Musiikin alakulttuurit ovat nuorelle keino irtautua lapsuudesta ja pyrkiä aikuistumaan sekä ottaa etäisyyttä virallisista instituutioista eli koulusta ja työelämästä.

Nuorisokulttuureihin liittyvät olennaisena osana ryhmään kuuluminen, siinä toimiminen ja kulttuuristen mallien omaksuminen. Ryhmän jäsenten arvot, asenteet ja normit poikkeavat tai ovat vastakkaisia verrattuna vanhempiin, opettajiin ja viranomaisiin. (Aittola, Jokinen & Laine 1995, 117; 142.) Jokaisella alakulttuurilla on omat muista erottuvat tapansa, musiikkimakunsa, pukeutumistyylinsä ja arvonsa. Nuori saattaa kuulua moniin erilaisiin ryhmiin saadakseen vaihtelua sekä tutustuakseen erilaisiin nuoriin. (Jarasto & Sinervo 1999, 166.) Nykypäivän nuortenmusiikin alakulttuureja on lukuisia, suosittuja ovat pop- ja rockmusiikin lisäksi mm. heavy-, rap- ja konemusiikki.

4.5 Musiikillinen minäkäsitys

Kouluvaiheessa olevan lapsen ja nuoren minäkäsitykseen kuuluu opiskeluminäkäsitys, joka sisältää musiikillisen minäkäsityksen. (Tulamo 1993, 16–17.) Minäkäsitys ohjaa lapsen ja nuoren toimintaa sekä opiskeluun suhtautumista (Tulamo 1993, 1). Oppilaan minäkäsitykseen vaikuttaa monta muuttujaa kuten opettaja, oppilas, luokan sosiaalinen struktuuri, tavoite, ympäristö ja hallinnolliset muuttujat (Tulamo 1993, 6-8).

Koululaisen musiikillinen minäkäsitys tarkoittaa lapsen ja nuoren tietoista ja subjektiivista käsitystä musiikillisista ominaisuuksistaan, toiminnastaan sekä mahdollisuuksistaan. Käsitys muodostuu omakohtaisten kokemusten pohjalta erilaisissa musiikkiin liittyvissä ja muissa tilanteissa vuorovaikutuksessa toisten kanssa. (Tulamo 1993, 51.) Siihen vaikuttavat oppilaan sukupuoli, musikaalisuus, koti eli vanhempien suhtautuminen musiikinopiskeluun oppilaan arvioimana, opettaja ja hänen suhtautumistapansa oppilaan kokemana sekä koulun musiikinopiskelun mielekkyys, siihen kohdistuvat asenteet ja koulumenestys musiikissa (Tulamo 1993, 126).

Yleinen musiikillinen minäkäsitys koostuu useista spesifeistä eli tiettyjä erityisalueita koskevista musiikillisista minäkäsityksistä, jotka voivat liittyä esimerkiksi kouluun, muuhun musiikinopiskeluun, harrastuksiin tai ammattiin. Musiikillinen minäkäsitys vaikuttaa merkittävästi koululaisen musiikillisiin toimintoihin. (Tulamo 1993, 52–53.)

Musiikillinen minäkäsitys jakaantuu tiedostettuun musiikilliseen minäkäsitykseen, musiikilliseen ihanneminäkäsitykseen ja musiikilliseen toveriminäkäsitykseen. Musiikillinen itsearvostus syntyy, kun musiikillisesta ihanneminäkäsityksestä vähennetään tiedostettu musiikillinen minäkäsitys. Mitä pienempi näiden välinen ero on, sitä korkeampi on

itsearvostus. Näiden välinen ristiriita taas saattaa heikentää oppilaan musiikillista itsearvostusta. Jos ero on kovin suuri, saattaa oppilas asettaa itselleen liian epärealistisen vaatimustason ja tavoitteen. Tämä voi rajoittaa suoriutumista ja passivoittaa häntä musiikin opiskelussa. (Tulamo 1993, 57; 64; 232.)

Koulussa nykyään käytetty itsearviointi saattaa pienentää tiedostetun musiikillisen minäkäsityksen ja ihanteen välistä eroa, koska oppilas joutuu arvioimaan vahvuuksiaan ja heikkouksiaan ja tulee samalla ehkä miettineeksi realistisia mahdollisuuksia musiikinopiskelijana. Myös opettajan olisi hyvä tiedostaan oppilaiden ihanteita mahdollisuuksien mukaan. Jos hän havaitsee oppilaan asettaman tavoitteen olevan epärealistinen, hän voi yrittää muuttaa sitä.

Kaikki kolme edellä mainittua musiikillisen minäkäsityksen osa-aluetta jakaantuvat edelleen musiikilliseen suoriutumisminäkäsiytykseen sekä sosiaaliseen, emotionaaliseen ja fyysis-motoriseen musiikilliseen minäkäsitykseen. *Musiikillinen suoriutumisminäkäsiyty* sisältää oppilaan käsityksiä kyvyistään, pätevydestään ja suoriutumisestaan koulun musiikinopiskelun eri osa-alueilla kuten laulamissa, uusien asioiden oppimisessa, rytmittämissä, erikorkuisten sävelten erottamisessa jne. *Sosiaalinen musiikillinen minäkäsitys* sisältää oppilaan ajatuksia siitä, pitääkö opettaja hänestä, työskenteleekö hän mieluiten yhdessä muiden kanssa vai yksikseen, arvostavatko muut häntä, pitävätkö luokkatoverit hänestä, onko hän muiden seurassa varma jne. *Emotionaalinen musiikillinen minäkäsitys* sisältää oppilaan ajatuksia jännittämisestä, esiintymisestä, omasta kiinnostavuudestaan, rohkeudestaan, tyytyväisyydestään, iloisuudestaan jne. musiikintunneilla. *Fyysis-motorinen musiikillinen minäkäsitys* sisältää oppilaan ajatuksia mm. lauluäänestään. (Tulamo 1993, 142–144.)

Lauluääni voi ilmentää emotionaalista musiikillista minäkäsitystä, koska se on vahvasti yhteydessä kehoon ja mieleen. Jännittäminen voi kuulua äänessä mm. vuotoisuutena, katkeilevuutena tai voimattomuutena. Rohkeus ja tyytyväisyys taas voivat ilmetä voimallisen ja värikkään äänenkäytön kautta. Toisaalta tunteiden säätely saattaa auttaa laulutekniikassa: hyväntuulisena ja pirteänä hengitys voi toimia syvemmin ja ääni virrata vapaammin kuin masentuneena, jolloin hengitys jää pinnalliseksi ja ääni värittömäksi.

Yksilön temperamentti ja ympäristö vaikuttavat niin yleiseen minäkäsitykseen kuin musiikilliseen minäkäsitykseenkin, jotka taas vaikuttavat yksilön persoonallisuuteen ja toimintaan. Kokemukset tai niiden pohjalta tulkitut havainnot ovat musiikillisen minäkäsityksen kannalta eri verran merkityksellisiä. Merkityksellisyys riippuu mm. yksilön

kehitysvaiheesta, motivaationaalisesta tilasta, emootioista, jotka liittyvät vuorovaikutustilanteisiin, sekä toimintatilanteesta. Musiikillinen minäkäsitys joko mahdollistaa tai estää uuden informaation tai uusien kokemusten pääsyn musiikillisen minäkäsityksen rakenteeseen. (Tulamo 1993, 71–73.)

Koulun musiikinopetuksessa pyritään kehittämään oppilaan hieno- ja karkeamotorisia valmiuksia siinä määrin kuin on tarpeellista esimerkiksi äänenkäytössä. Musiikillisilta taidoiltaan ja valmiuksiltaan keskimääräistä heikompi lapsi kokee itsensä pätemättömäksi liian suorituspainotteisessa opiskelussa, mikä voi aiheuttaa kielteisen musiikillisen minäkäsityksen eli negatiivisen käsityksen itsestä koulun musiikinopiskelijana. (Tulamo 1993, 10–11.)

4.6 Laulaminen

Ääni on olennainen osa persoonallisuutta ja keino, jolla ihminen ulottuu itsensä ulkopuolelle eli ottaa kontaktia ja on vuorovaikutuksessa. Lapsen äänenkäyttö on vapaata, mutta aikuisen äänenkäyttöä rajoittaa sivistynyt yhteiskunta, jossa puhuminen on syrjäyttänyt äänen monet ilmaisumahdollisuudet. Tunteiden ilmaisua varten äänivalikoimasta on jäänyt käyttöön miltei ainoina itku, nauru ja laulu. (Aalto & Parviainen 1985, 10; 12.) Laulamalla ihminen jäsentää itseään sekä ilmaisee itseään muille. Yhdessä laulaminen luo yhteishenkeä ja luottamusta ympärilleen. (Numminen 2005, 244.)

Lindebergin (2005) mukaan laulamissa on viisi osa-aluetta, sosiaalinen, kognitiivinen, musiikillinen, fysiologinen ja kokemuksellinen. Laulaminen on *sosiaalista*, mistä kertoo se, että kulttuuri on tärkeä tekijä laulamisen syntymisessä. Maailmassa on lukematon määrä erilaisia laulamisen käytäntöjä. Laulaminen sitoo ihmisiä yhteen ja laulamattomuus taas voi olla este sosiaaliseen ryhmään kuulumiselle. Toisaalta juuri sosiaalinen ympäristö kuten perhe tai koulu voi luoda estoja laulamiseksi sanomalla ihmiselle, että hän ei osaa laulaa. (Lindeberg 2005, 36.)

Kognitiivisessa mielessä laulaminen nähdään tiedon prosessointina. Laulamiseen liittyy havaitsemisen, oppimisen, muistamisen ja tuottamisen prosesseja. Siinä tarvitaan myös ohjelmistotietämystä, rakenteellista tietämystä ja proseduraalista tietoa eli laulamisen käytänteisiin kuten sanoihin, melodiakulkuun, esitystempoon ja esityksen tyyliin liittyvää tietoa. (Lindeberg 2005, 37–38.)

Laulaminen on *musiikillista* toimintaa, musiikin esittämistä eli musisointia. *Fysiologisessa* mielessä laulaminen on hienovaraista lihastyötä, ilmanpaineen, äänihuulten värähtelyn ja resonanssin yhteistoiminnan tulos. (Lindeberg 2005, 40; 42.) *Kokemuksellisuuden* näkökulma etsii vastausta siihen, miten laulaminen ilmenee laulajalle (Lindeberg 2005, 31). Selvitän seuraavassa näistä osa-alueista tarkemmin laulamisen kokemuksellista ja kognitiivista puolta.

Hyvä laulusuhde tarkoittaa ihmisen myönteistä käsitystä omasta äänestään (Numminen 2005, 246). Tulamon (1993) tutkimuksen mukaan neljäsluokkalaisista oppilaista 34 % kokee lauluäänensä rumaksi, 24 % kokee olevansa rumia laulaessaan ja 21 % pitää itseään heikkona laulajana (Tulamo 1993, 228–229). Luvut ovat suuria. Numminen (2005) painottaa osuvasti, että hyvä äänen laatu riippuu tilanteesta ja kulttuurista vallitsevista käsityksiä. Fysiologiselta kannalta terve ja taloudellinen tapa käyttää ääntä on sellainen, että se ei väsy. (Numminen 2005, 116.)

4.6.1 Laulamisen kokemuksellisuus

Kaikki musiikki on tunteista tehtyä ja laulumusiikissa tunteita on kaksinkertaisesti, runoilijan ja säveltäjän tunteet. Ennen ihminen alkoi laulaa tunteita kokiessaan, mutta nykyään elämme taustäännten ympäröimänä ja ihminen laulaa tai hyräilee yhä harvemmin. Lapsi alkaa laulaa paljon ennen kuin ensimmäiset tunnistettavat sanat tulevat, koska laulu sijaitsee ihmisen aivoissa vanhoissa aivonosissa ja puhe on paljon uudempi osa ihmistä. Myös lauluihin liittyvät sanat tallentuvat samoihin vanhoihin aivonosiin kuin laulukin. (Saraste 2006, 123.)

Kun koulun musiikintunnilla harjoitellaan ikäryhmän taitotasoon sopivaa laulua, sen sanoja, rytmiä, melodiaa ja esitystapaa, ja se opitaan harjoitusprosessissa, saattaa parhaimmillaan syntyä *flow* -kokemusta muistuttava onnistumisen ja mielihyvän tunne. Tunne saattaa olla useille oppilaille samanlaatuisena ilmenevä eli intersubjektivinen. (Lindeberg 2005, 33.) Laulaminen mahdollistaa *yhteisöllisen kokemuksen*, koska laulu on kuin kartta, joka kertoo jo etukäteen mihin suuntaan on mentävä ja sitä on seurattava, jos haluaa laulaa yhdessä muiden kanssa. Laulamistapahtuma on herkkä ja hauras, ja aina se ei valtaa kaikkien yhdessä laulavien mielenkiintoa eikä siten tarjoa yhteisöllistä kokemusta. (Lindeberg 2005, 34.) Yhteisöllisen kokemuksen mahdollisuus on yksi laulamisen parhaita puolia.

Ihmisen äänielimistö on lauluelimistö, joka on puheessa käytössä vain osittain. Laulaessaan ihminen käyttää hyväkseen äänielimistönsä kaikkia mahdollisuuksia ja siksi

laulu on suurempaa, intensiivisempää, kovaäänisempää ja se aktivoi sekä hengitystä että lihaksistoa monipuolisemmin kuin puhe. Väsynyt ihminen voi piristyä laulaessaan, koska laulaessa hän hengittää aktiivisemmin ja elimistö herää eloon. (Saraste 2006, 124.) Lauluäänen tuottamiseen käytetään kehoa, joten laulamiseen liittyy aina *kehollinen kokemus*. Kuten kehokin on yksilöllinen, myös laulamisen fyysinen puoli koetaan yksilöllisellä tavalla. (Lindeberg 2005, 115–116.)

Laulaminen tuottaa yleisen hyvänolon tunteen, joka johtuu edellä kuvattujen vaikutusten lisäksi tunteitten aktivoitumisesta ja herkistymisestä. Ihmisen itsensä kannalta laulamissa on oleellista se, että hänellä on mahdollisuus ilmaista itseään ja tunteitaan laulun avulla, ei se osaako hän laulaa nuotilleen. (Saraste 2006, 124.) Laulaminen on *tunnekokemus*, koska laulamalla ilmaistaan tunteita, pyritään muuttamaan omaa tunnetilaa ja nostatetaan yhteisesti koettuja tunteita eli yhteishenkeä. Laulamalla voi vaikuttaa paitsi omaan tunnetilaansa, myös lähettää emotionaalisen viestin laulun kuulijalle. (Lindeberg 2005, 120; 122.) Laulamisen tunnepuoli tarjoaa hienon mahdollisuuden tutustua omaan mieleen. Se, kuinka ”auki” laulaja pystyy olemaan tunteilleen, vaikuttaa äänen tuottamiseen, ilmaisuun ja myös yhteisöllisen kokemuksen syntymiseen.

Musiikkikasvatuksen kautta olisi voitava välittää jokaiselle oppilaalle musiikki mahdollisuutena saada mielekkäitä elämäkokemuksia. Musiikki edesauttaa sellaisten keskeisten minuuden elementtien kuin itsetuntemuksen, itseluottamuksen, henkilökohtaisen kasvun ja elämän ilon myönteistä kehittymistä ja siihen voi millä osaamisen tasolla tahansa liittyä merkittäviä virtauskokemuksia. (Numminen 2005, 63.) Jos ymmärretään laulun myönteiset vaikutukset tunteiden ilmaisun ja energiaa sekä yhteisyyttä tuovien kokemusten kautta, laulaminen voi auttaa esim. keskittymishäiriöissä, koulunkäynnin jaksamisessa sekä mielen virittämisessä myös tiedolliselle ainekselle. (Numminen 2005, 260–261.)

Perinteisen käsityksen mukaan vakava, useimmiten juuri klassinen musiikki edistää inhimillistä kasvua ja kehitystä toisin kuin kevyt musiikki. Musiikillinen kokemus edustaa parhaimmillaan syvällistä reflektiota. Kokemus ei ole kiinni musiikista eli millä tahansa musiikkityylillä saattaa olla huomattavan myönteinen mielenterveydellinen vaikutus. (Numminen 2005, 62.)

4.6.2 Laulamisen kulttuurisia käytänteitä

Ihminen oppii laulamaan laulamalla, mikäli laulaminen on luonnollista ja vapaata eikä sisällä ylimääräistä yrittämistä. Koska laulaminen on hyvin kokonaisvaltainen tapahtuma, siinä saavuttaa sitä parempia tuloksia, mitä luonnollisemmassa tilassa on laulaessaan. (Saraste 2006, 9; 75.)

Lapsen kyky tuottaa säveliä kehittyy hyvin yksilöllisesti. Toiset lapset osaavat laulaa syntymälahjana, monet kehittyvät paljon ennen kouluikää ja joillakin kehittyminen kestää paljon pitempään, yläasteikään asti. On hyvin tärkeää, että näillekään lapsille ja nuorille ei anneta sellaista kuvaa, että he eivät osaa. Jos lapsi kuulee, että hän ei osaa laulaa, hän saattaa lakata laulamasta, eikä näin usein opikaan laulamaan. Vastuu tästä on vanhemmilla ja musiikinopettajilla. Sen, minkä ihminen korvalla kuulee, hän voi oppia tuottamaan äänellään. Korvan kykyä kuulla voidaan kehittää kuuntelemalla, ja laulamaan oppii kuuntelemalla ja laulamalla. (Saraste 2006, 124–126.)

Tänä päivänä musiikki on alettu ymmärtää yhä enemmän taito- ja tekniikkalajina, jota harjoitetaan mekaanisesti ja päämäärähakuisesti. Musiikinopettajan tulisi ottaa huomioon, että musiikki on nimenomaan tunneilmaisun väline. Jos musiikin vaikutusta tunteisiin ei hyödynnetä opiskelussa, jätetään käyttämättä oppimista oleellisella tavalla helpottava osa-alue ja oppiminen voi näin olla väkinäistä ja vaivalloista. (Saraste 2006, 125.)

Peruskouluikäisistä melko suurella joukolla on ongelmia nuotilleen laulamissa: 13-vuotiaista 45 prosentilla ja 17-vuotiaista 35 prosentilla. Nuotilleen laulamisen vaikeudet ovat yleisempiä pojilla kuin tytöillä. Useimpien lasten kohdalla laulutaito paranee iän myötä. Kulttuuriimme on rakentunut uskomusjärjestelmä, että laulutaitoa ei voisi opettaa sellaiselle, joka ei luonnostaan pysy nuotissa. Laulutaidottomuuden syitä ovat heikko tonaalinen muisti, vaillinainen sävelkorkeuksien erottelukyky ja puutteellinen äänentuottomekanismi. Harjoittelu, rohkaisu ja ohjaus voivat kuitenkin auttaa ketä tahansa kehittämään laulamistaan riippumatta siitä, mikä on hänen lähtötasonsa. (Numminen 2005, 19–20; 27–29.)

Usein ihminen reagoi laulamiseen monilla sellaisilla tavoilla, jotka tekevät siitä paljon vaikeampaa kuin sen tarvitsisi olla. Laulaminen on luonnollinen osa ihmisenä olemista eikä se vaadi kovia ponnisteluja. Silti laulaminen käsitetään muutamien harvojen lahjaksi ja laulajia arvostetaan paljon. Tavallisella laulunharrastajalla voi olla sellainen käsitys, että laulaakseen täytyy tehdä paljon asioita ja yrittää kovasti, koska hänellä on voimakas illuusio siitä, miltä äänen pitäisi kuulostaa. Laulunharrastaja saattaa muuttaa ääntään ihailemansa ammattilaulajan äänen suuntaan ja tällöin hän matkii juuri heidän manereitaan eli niitä asioita, jotka

erotamme heidän laulussaan, mutta jotka ovat ylimääräisiä ja haitallisia. Kuitenkin laulaja kuulostaa parhaimmalta ja pystyy parhaimpaan ilmaisuun ainoastaan silloin, kun hän kuulostaa itseltään eli laulaa omalla äänellään. (Saraste 2006, 171–172.)

Nummisen (2005) mukaan klassisen laulutyylin ihanteet toimivat vertailupintana ihmisten mielessä heidän arvioidessaan omaa lauluosaamistaan, vaikka laulamisen tavoitteet olisivatkin muualla kuin klassisen tyylin hallitsemisessa. Samoin koulujen musiikkididaktiikkaa ovat hallinneet klassispainotteiset kriteerit. (Numminen 2005, 44–45, 47.) Tässä asiassa lienee tapahtunut muutos. Klassinen musiikki on oma genrensä, jota useat ihmiset kyllä seuraavat ja ihannoivat. Valtaosalle ihmisistä muut musiikinlajit kuten iskelmä, pop, rock ja ehkä jazzkin ovat kuitenkin lähempänä omia mieltymyksiä. Myös koulujen musiikkididaktiikassa arvostetaan musiikkityylien monipuolisuutta. Vielä viisikymmentä vuotta sitten esimerkiksi iskelmälaulajat lauloivat klassisella äänenmuodostuksella, mutta nykyään kussakin tyyliässä ovat omat äänenkäyttötapansa. Lasten ja nuorten laulajaihanteet ovat tänä päivänä pop-, rock-, heavy-, rap- ja muiden kevyen musiikin tyylien edustajia, joista useilla on persoonallinen tapa käyttää ääntä. Näin myös lasten ja nuorten ääni-ihanteet saattavat olla kaukana klassisesta ja ehkä keskenään hyvin erilaisia.

Numminen on myös sitä mieltä, että laulaminen näyttää olevan hiipumassa suomalaisten lasten ja nuorten maailmassa monien tekijöiden vaikutuksesta, joista yksi tekijä lienee korkeatasoiset äänitteet, jotka luovat mielikuvaa täydellisistä suorituksista. Laulutaidon uhanalaisuus koulussa on huomattu: esimerkiksi Konserttikeskus ry on tuottanut peruskoulunopettajien käyttöön cd-materiaalin, joka sisältää joitakin kymmeniä suomalaisille keskeisiä lauluja. (Numminen 2005, 259–260.) Myös Jyväskylän kouluissa harjoiteltava Laululaari-ohjelmisto vastaa tähän tarpeeseen. Asia on kuitenkin monipiippuinen. On totta, että laulaminen ei ole musiikintunneilla enää välttämättä tärkein työtapa, mitä se oli useissa kouluissa vielä parikymmentä vuotta sitten. Soittaminen on syrjäyttänyt laulamista ja jotkut oppilaista kokevat soittamisen tärkeämmäksi tai enemmän omaksi jutuksi kuin laulamisen. Toisaalta lapset ja nuoret kuuntelevat nimenomaan laulumusiikkia valtavasti, arvostavat suuresti laulajia ja ihannoivat heitä. Tästä kertoo myös kykyjenetsintäkilpailujen, joista tällä hetkellä televisiossa pyörii toista kautta Idols, suosio. Niissä etsitään nimenomaan laulajia.

4.6.3 Vokaalinen minäkuva

Vokaalinen minäkuva on kokemuksellinen objekti, joka tarkoittaa aikaan ja paikkaan sidoksissa olevaa kuvaa omasta laulamisesta eli sitä millainen laulaja henkilö kokee olevansa. Se syntyy henkilön laulamisen kokemuksista ja sen perustukset rakentuvat varhaislapsuuden ja ensimmäisten kouluvuosien kokemusten varaan. Koulu on laulamisen sosiaalisena kontekstina erittäin merkittävä. Laulamiseen ei yleensä liity peruskoulun alkuvuosina mitään ennakkoluuloja ja silloin opettajan merkitys laulamaan innostamisessa tulee selvästi esiin. (Lindeberg 2005, iii-iv.) Pojilla äänenmurros voi olla taitekohta, joka muuttaa suhdetta laulamiseen.

Vokaalinen minäkuva syntyy, kun henkilö kertoo suhteestaan omaan laulamiseensa dialogisuhteessa sekä omaan itseen, ympäröivään maailmaan että tutkimustilanteessa tutkijaan. Jokaisella on oma henkilökohtainen kontekstinsa, joka erottaa meidät muista ja tekee meidän yksilöllisen kokemisemme mahdolliseksi. (Lindeberg 2005, 24; 28.)

Oma laulajuus voidaan määrittää suhteessa musiikilliseen ilmaisuun, muuntautumiskykyyn, musiikkiin, oman äänen kvaliteettiin ja ominaisuuksiin sekä yleiseen asenteeseen itseä kohtaan. Musiikillisen ilmaisun suhteen laulaja voi kokea olevansa elävä ja ilmeikäs laulaja, joka osaa ilmaista itseään, saa viestinsä perille ja kontaktin kuulijoihin laulamalla. Muuntautumiskykyinen laulaja pystyy käyttämään ääntään useissa tyylilajeissa. Musiikin suhteen laulaja voi kokea hallitsevansa oikeiden sävelten tuottamisen eli hän on tarkkakorvainen ja pystyy laulamaan puhtaasti. Suhteessa oman äänen kvaliteettiin ja ominaisuuksiin laulaja voi kokea oman lauluäänensä sointiväritään kauniina. Yksi äänen ominaisuus on ääniala, jonka laulaja voi kokea laaja-alaiseksi tai kapea-alaiseksi. Suhteessa yleiseen asenteeseen itseä kohtaan laulaja voi kokea laulamisen itselle merkitykselliseksi itsetunnon rakennusaineeksi. (Lindeberg 2005, 129–130.)

Ahon (1996) mukaan ihminen pitää minäkuvien avulla itsensä psyykkisesti tasapainossa. Puolustaessaan ja ylläpitäessään tietynlaista kuvaa itsestään ihminen vaikuttaa siihen, millaista informaatiota hän vastaanottaa ympäristöstään. Usein vastaanotettu informaatio tukee yksilön kuvaa itsestään. Informaation valinnan kautta ihmisen minäkuva vaikuttaa siihen, mitä hän oppii. (Aho 1996, 11.) Jos ihminen ajattelee, ettei hän osaa laulaa, hän ei luultavasti edes yritä. Jos taas ihminen on varma osaamisestaan, laulaminen ei muodostu hänelle ongelmaksi. (Lindeberg 2005, 18.) Jos vokaalisella minäkuvalla ei ole tärkeää asemaa muiden minäkuvien joukossa, myöskään laulutilanteilla ei ole niin suurta merkitystä ja niihin ei panosta niin paljon.

Minäpystyvyys tarkoittaa tilanne- ja tehtäväkohtaisia pystyvyysuskomuksia. Käsitys minäpystyvyydestä vaikuttaa siihen, mihin toimintoihin ylipäättään ryhdytään. Jos tunne pystyvyydestä on vähäinen, ihminen ajattelee asioiden olevan vaikeampia kuin ne todellisuudessa ovatkaan. Kokemukset kehittyvät vuorovaikutustilanteissa ympäristön kanssa ja sijaiskokemusten välityksellä eli kun havainnoidaan muita. (Numminen 2005, 80.)

5 TUTKIMUSASETELMA

5.1 Tutkimustehtävät

Tutkimukseni pääongelmat ovat, miten seitsemäsluokkalainen nuori kokee laulamisen ja mitkä tekijät laulamisen kokemiseen vaikuttavat. Ensimmäisenä alaongelmana selvitän, miten seitsemäsluokkalaiset kokevat musiikintunnin laulukäytänteet. Toinen alaongelma käsittelee Laululaari-ohjelmistoa; tutkin mitkä kappaleet ovat oppilaille tuttuja ja mitä mieltä he ovat niistä sekä ohjelmiston ideasta. Kolmannessa alaongelmassa selvitän miten paljon, missä tilanteissa ja minkälaista musiikkia seitsemäsluokkalaiset laulavat musiikintuntien ulkopuolella. Laulaminen koulun musiikintunneilla on tutkimuksessa vahvasti esillä, koska se on osalle haastatelluista ainut paikka, missä he laulavat.

5.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksessani pyrin kuvaamaan luonnollisesti tapahtuvia ilmiöitä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa suositaan ihmistä tiedon keruun instrumenttina. Aineiston hankinnassa käytetään laadullisia metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat pääsevät esille. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 127; 155.) Olen käyttänyt aineistonkeruun menetelmänä teemahaastattelua. Sille tyypillistä on, että haastattelun aihepiirit eli teemat ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat (Hirsjärvi ym. 2000, 195).

Ihmisen mieltä eli psyykettä voidaan tutkia vain, jos tutkittava kertoo tai muulla tavoin ilmaisee kokemuksiaan (Perttula & Latomaa 2006, 17). Fenomenologisen ymmärtämisen tavoite on ymmärtää toimijoita heidän omista perspektiiveistään ja kuvata heidän kokemuksiaan heidän merkityshorisonteistaan (Numminen 2005, 130). Haastattelemalla nuoria yksittäin uskoin pääseväni tutkimusongelmissa syvemmälle kuin jos olisin toteuttanut esim. kyselytutkimuksen. Osa teemoista on hyvin henkilökohtaisia ja sen takia esim. ryhmäkeskustelu ei olisi ollut hyvä valinta.

Tutkimukseni kohdistuu seitsemäsluokkalaisen elämismaailmaan. Tutkin sitä, millainen hänen kokemuksensa on omasta eletystä elämästä, sen tilanteista ja suhteista laulamisen näkökulmasta. Jokaisella ihmisellä on oma elämismaailmansa, se on elettyjen kokemusten ja niiden tajuntaan tulkkiutuneiden merkitysten kooste. Tutkimuksessa lähestyn minään liittyviä ilmiöitä kokevan subjektin näkökulmasta, seitsemäsluokkalaisen omasta perspektiivistä. Tutkimuksessa haastateltavat itse esiintyvät asiantuntijana omassa asiassaan.

Haastattelujen sisältöalueet muotoutuivat seuraavasti:

1. Mielimusiikki.
2. Oma elämänhistoria ja musiikki.
3. Koulun musiikintunnit ja laulaminen.
  - Ilmapiiri.
  - Musiikinopettaja.
  - Kokemuksia omasta lauluäänestä.
4. Mahdollinen äänenmurros.
5. Saatu palaute laulamista.
6. Laululaari-ohjelmiston tutut kappaleet ja mielipide ideasta.
7. Laulaminen ja musiikki tulevaisuudessa.

5.3 Ennakko-oletukset

Lähtökohtainen oletukseni tutkimuksen pääongelmista olivat, että jokaisen seitsemäsluokkalaisen kokemukset laulamista ovat yksilöllisiä. Itselläni on paljon muistoja lapsuuden laulamista, ja oletin, että laulaminen on ollut myös haastateltaville tärkeä osa lapsuutta. Koulun musiikintunteihin ja niillä laulamiseen vaikuttaa oman kokemukseni mukaan eniten opettaja. Ajatukseni oli, että tilanteet, joissa haastateltavat laulavat, ovat pääasiassa koulun musiikintunnit sekä harrastukset kuten kuoro. Oletin, että äänenmurros vaikuttaa paljon poikien laulamista kokemukseen ja että se on heille hämmennystä, ehkä nolouttakin, aiheuttava asia. Tyttöjen laulamista en uskonut äänenmurroksen vaikuttavan.

Aikaisempien musiikillista minäkäsitystä ja vokaalista minäkuvaa koskevien tutkimusten perusteella saatoinkin olettaa, että laulamista kokemukseen vaikuttavat koti- ja

koulutausta, musiikin harrastaminen, musiikintunnin ilmapiiri, opettajan asenne laulamiseen ja laulamisesta saatu palaute. Nämä aiheet valikoituivatkin luontevasti haastattelun teemoiksi.

Jyväskylän kouluissa laulettavaa Laululaari-ohjelmistoa halusin myös sivuta tutkimuksessa, koska sen kautta ajattelin olevan helppo päästä keskustelemaan haastateltavien kanssa laulujen mielekkyyteen vaikuttavista tekijöistä. Ohjelmiston tuttuudesta oppilaille kyselin jo ennen haastatteluja Laululaarin yhdeltä kehittäjältä, Pekka Suoniemeltä. Sain tietää, että ohjelmiston opiskelu eri kouluilla riippuu kurssien sijoittelusta ja että kaikilla kouluilla musiikinopettajat eivät selitä Laululaarin ideaa oppilaille, vaikka laulut olisivat heillä hyvinkin hallussa (Suoniemi 2005). Tästä päättelin, että ainakin osan lauluista on oltava haastateltaville tuttuja, mutta ei välttämättä ohjelmisto kokonaisuudessaan eikä hankkeen idea.

Kvalitatiivisen tutkimuksen luonteeseen kuuluu valita kohdejoukko tarkoituksenmukaisesti (Hirsjärvi ym. 2000). Valitsin haastateltavat kahdesta erilaisesta ryhmästä, tavallisesta ja musiikkiluokasta, koska halusin että heillä on erilaiset taustat laulamiskokemuksiin. Oletin, että musiikkiluokkalaiset suhtautuvat laulamiseen innokkaammin ja laulavat enemmän kuin tavallisen luokan haastateltavat.

5.4 Haastateltavat ja aineiston kokoaminen

Valitsin haastateltavat jyväskyläläisistä kouluista, koska haastattelun teemoihin kuului Laululaari ja se on nimenomaan Jyväskylän kouluissa laulettava ohjelmisto. Kouluiksi valikoituivat Voionmaan koulu ja Normaalikoulu. Molemmissa kouluissa vuosi on jaettu kuuteen jaksoon kun muissa jyväskyläläisissä kouluissa se on jaettu neljään. Kouluista löytyivät myös haastateltavaksi haluamani erilaiset ryhmät, Voionmaan koulusta musiikkiluokka ja Normaalikoulusta tavallinen. Yhteistä kouluille on se, että molemmat ovat harjoittelukouluja. Tein haastattelut IV jakson lopussa ja V jakson alussa, helmi-maaliskuussa 2006. Molemmissa ryhmissä oli haastatteluhetkellä käynnissä kurssi, jolla laulettiin paljon.

Valitsin haastateltavat kokoamiskaavakkeella, jossa selvitin minkä verran oppilaat laulavat (vain musiikintunneilla vai myös harrastavat vapaa-ajalla jossakin muodossa laulamista), pitävätkö he laulamisesta (paljon, jonkin verran, ei erityisesti, ei lainkaan vai eivätkö osaa sanoa) ja voiko heitä haastatella (Liite 1.). Molempien luokkien oppilaat suhtautuivat myönteisesti tutkimukseeni. Voionmaan luokan oppilaista 2/3 oli valmis

osallistumaan haastatteluun, Normaalikoulun luokan oppilaista puolet. Kokoamiskaavakkeella pyrin siihen, että haastateltavien lähtökohdat laulamiseen olisivat erilaiset. Haastatelluista puolet on tyttöjä ja puolet poikia.

Haastattelutilanteet toteutin musiikintuntien yhteydessä, koska ajattelin, että näin nuorten osallistuminen tutkimukseeni on vaivatonta ja he käyttävät siihen aikaansa ehkä mieluummin kuin vapaa-ajallaan. Osa haastatteluista ei ollut vielä ohi, kun musiikintunti päättyi, mutta haastateltavat jäivät mielellään jatkamaan keskustelua. Haastattelin oppilaita kahden kesken musiikkiluokan vieressä sijaitsevassa tilassa ja tallensin haastattelut minidiscille. Haastatteluhetket olivat rauhallisia, ainut häiriötekijä oli luokasta kuuluva laulu ja soitto.

Tutkimustuloksissa kaikkien haastateltujen nimet on muutettu. Normaalikoulun oppilaiden keksityt nimet alkavat N-kirjaimella ja Voionmaan koulun V-kirjaimella.

5.5 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimustilanteesta tulisi tehdä mahdollisimman myönteinen ja turvallinen, ja koehenkilöt tulisi vakuuttaa anonymiyydestä sekä vastausten luottamuksellisesta käsittelystä. Nämä seikat ovat erityisen tärkeitä laulamisen tutkimisessa aiheen henkilökohtaisen luonteen vuoksi. Kaikki kahdeksan haastateltavaa olivat kokoamiskaavakkeessa antaneet suostumuksensa haastatteluun. Kaavakkeen täyttöhetkellä yksi pojista kysyi, voinko luvata hänen pääsevän haastatteluun, joten ainakin hän suhtautui tutkimukseen innostuneesti. Ennen haastattelua kerroin lyhyesti kaikille nuorille haastattelun kulusta ja että keskustelut jäävät kahdenkeskiseksi. Toivoin heidän kertovan kokemuksistaan vapaasti. Kaikki haastateltavat suhtautuivat haastatteluun tosissaan, keskittyneesti ja avoimesti.

Koska haastatteluaineisto on tilannesidonnaista, tutkittavat saattavat puhua haastattelutilanteessa toisin kuin jossakin toisessa tilanteessa. Haastattelun luotettavuutta saattaa heikentää se, että haastattelussa on taipumus antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia. (Hirsjärvi ym. 2000, 193–194.) Nämä ovat tekijöitä, joiden totuutta en tutkijana voi tietää. Haastattelun etu tiedonkeruumenetelmänä on, että siinä voidaan säädellä aineiston keruuta joustavasti tilanteen ja vastaajien edellyttämällä tavalla (Hirsjärvi ym. 2000, 192). Haastatteluissa jotkut haastateltavat ymmärsivät joidenkin kysymysten asetteluni väärin ja

jouduin selittämään heille, mitä tarkoitan. Jotkut haastattelun teemoista, mm. tunteisiin liittyvät, olivat selvästi vaikeita pohdittavia haastatelluille.

Perttulan (2006) mukaan kokemuksen tutkimisen tieteellisyyden lähtökohta on objektiivisuus. Tutkittavana oleva asia tulisi tavoittaa sellaisena kuin se tutkimuskysymysten kannalta on todellisuudessaan olemassa. (Perttula & Latomaa 2006, 136.) ”Minä” on tutkimuksen kohteena aina riippuvainen tutkijan tulkinnasta, siitä miten tutkimuksen kohde tutkijalle näyttäytyy (Lindeberg 2005, 10). Aineiston kuvaamisessa ja tutkimustulosten päättelyssä olen pyrkinyt sulkemaan oman laulutaustani vaikutuksen tarkastelun ulkopuolelle.

Tutkimukseni pyrkii tuomaan esiin tapaustutkimuksen luontoisesti kahdeksan yksittäisen nuoren kokemusmaailmaa laulamisen suhteen. Kokemusmaailmoja ei voida yleistää kaikkia seitsemäsluokkalaisia koskevaksi. Tässä mielessä teemahaastattelu osoittautui hyväksi menetelmäksi. Uskon, että sen avulla tutkimuksen validius eli pätevyys toteutuu eli menetelmä pystyi mittaamaan juuri sitä, mitä sen oli tarkoituskin mitata (Hirsjärvi ym. 2000, 213).

Hirsjärven ym. (2000) mukaan teemahaastattelua käytettäessä haastattelut kestävät tavallisimmin tunnista kahteen tuntiin. Heidän mukaansa puolen tunnin haastatteluun tutkimustarkoituksia varten ei kannata edes ryhtyä, koska jos ongelma on niin helposti ratkaistavissa, voi yhtä hyvin käyttää metodina kyselylomaketta. (Hirsjärvi ym. 2000, 193; 198.) Tässä tutkimuksessa teemahaastattelut olivat kaikkien haastateltujen kohdalla lyhyehköjä, ne kestivät 15–30 minuuttia. Tähän vaikutti haastateltujen nuori ikä; joitakin teemoja he pohtivat runsassanaisesti, mutta useita hyvin niukasti, vain muutamain lausein. Tutkijan tehtäväksi jäi selvittää aiheita lisäkysymyksin. Litterointeja tehdessä huomasin, että osan lisäkysymyksistäni saattoi käsittää johdatteleviksi ja tutkimustulosten analysoinnissa pyrinkin huomioimaan seikan.

Muutaman vuoden vanhemmat nuoret olisivat ehkä olleet valmiimpia kuvaamaan tuntojaan ja kokemuksiaan, mutta silloin tutkimusryhmä olisi valikoitunut musiikin valinnaisaineeksi ottaneista ja musiikkia tärkeänä pitävistä. Halusin, että haastateltavat ovat musiikkitaustaltaan erilaisia nuoria ja siksi haastattelin seitsemäsluokkalaisia, joille musiikki on vielä pakollinen kouluaine.

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Tutkittavien taustatiedot

Taustatietojen perusteella haastateltavista puolet laulaa vain musiikintunneilla ja puolet laulaa myös muulloin, kuten kuorossa tai kotona. Viljami ja Virve kertoivat pitävänsä laulamista paljon, Nelli, Niko, Veera ja Vesa pitävänsä jonkin verran ja Niilo sanoi, ettei erityisesti pidä laulamista. Noora ei osannut sanoa; hän oli lisännyt kaavakkeeseen, että se riippuu tilanteesta.

Haastatteluissa ilmeni, että kaikki tytöt laulavat kotona: Nelli ja Noora radiosta tulevan musiikin mukana, Virve ja myös Veera, toisin kuin oli kokoamiskaavakkeessa ilmoittanut, musiikin mukana ja ilman. Lisäksi Vesa kertoi esiintyneensä kesäteatterissa ja laulaneensa siellä yksin ja muiden kanssa, eli hänelläkin laulamiskokemuksia oli muualta kuin vain koulun musiikintunneilta. Kuorossa laulaa haastatelluista vain Viljami. Niko, Nelli ja Virve olivat laulaneet kuorossa aikaisemmin, mutta kukaan heistä ei olisi enää halukas jatkamaan harrastusta.

”Sillon pienempänä se kyllä meni, mutta ei se nykyään varmaan aikakaan riittäis siihen.” (Niko)

Soittoharrastuksia on puolella haastatelluista. Soittotunneilla käy kolme: Niko soittaa pianoa, Vesa sähkökitaraa ja Viljami viulua. Pojat harrastavat myös yhteismusisointia, Niko ja Vesa bändissä sekä Viljami orkesterissa. Noora ei käy tunneilla, mutta soittaa pianoa kotona päivittäin. Hän ja Niko kertoivat soittavansa pianolla omia, itse keksimiänsä kappaleita sekä radiosta kuulemiansa kappaleita.

”Lähinnä jotain omia kappaleita tai sitte jos radiosta tulee joku laulu, niin soitan mukana.” (Noora)

Puolet kertoi soittaneensa aikaisemmin (Niilo soitti rumpuja, Nelli ja Virve viulua sekä Veera pianoa ja poikkihuilua), mutta soittotunneilla käyminen oli loppunut eivätkä he kertoneet

soittavansa muutenkaan. Niilolla ja Nellillä tilalle on tullut urheiluharrastuksia. Haastattelemani nuoret saivat siis olemaan joukko entisiä tai nykyisiä soitonharrastajia.

TAULUKKO 1. Tutkimusryhmän laulu- ja soittoharrastukset.

Nimi	Laulaa kotona	Laulaa kuorossa	Käy soittotunneilla	Soittaa kotona
Nelli	x	aikaisemmin	aikaisemmin	
Niilo			aikaisemmin	
Niko		aikaisemmin	x	x
Noora	x			x
Veera	x		aikaisemmin	
Vesa			x	x
Viljami		x	x	x
Virve	x	aikaisemmin	aikaisemmin	

Haastateltujen perheenjäsenillä on erilaisia musiikkiharrastuksia. Vesan äiti ja Viljamin molemmat vanhemmat harrastavat soittamista. Niilon ja Nikon äidit ja Nooran isä laulavat. Valtaosa, kuusi kahdeksasta kertoi sisarensa tai sisariensa harrastaneen tai harrastavan soittamista.

Puolet nuorista sanoi soittaneensa yhdessä perheenjäsentensä kanssa. Niko käy veljensä kanssa yhdessä pianotunneilla ja he soittavat myös kotona yhdessä. Hän myös säestää äitinsä laulua pianolla. Virve on soittanut siskojensa kanssa yhdessä, ja soitonopettajat ovat antaneet heille yhteismusisointikappaleita läksyksi. Viljami soittaa silloin tällöin siskon kanssa yhdessä ja Vesa opettaa joskus pikkusiskolle soittamista.

Yhtä lukuun ottamatta haastatellut nauroivat ajatukselle perheenjäsenten kanssa yhdessä laulamista. Ainoastaan Nellin perheessä lauletaan yhdessä.

”Meillä on semmonen karaoke ja sit mä silleen joskus aina laulelen ja sit nekin (vanhemmat ja sisarukset) tulee aina mukaan.” (Nelli)

Kuuden haastatellun perheessä kuunnellaan musiikkia yhdessä. Niilo ja Veera sanoivat äitiensä kuuntelevan paljon musiikkia - klassista ja itämaista tanssimusiikkia - ja sitä tulee itsekin kuunneltua, vaikka äidin kuuntelema tyylilaji ei olekaan oma suosikki. Nelli ja Virve kertoivat perheensä kuuntelevan radiota yhdessä. Viljami sanoi kuuntelevansa musiikkia

perheen kanssa harvoin ja Vesa ainoastaan automatkoilla. Molemmat sanoivat oman musiikkimakunsa olevan erilainen kuin muulla perheellä.

Puolet nuorista osasi nimetä mielimusiikkinsa: Niilo kuuntelee konemusiikkia ja rockia, Noora heavymusiikkia, Vesa heavy- ja 80-luvun musiikkia sekä Viljami klassista musiikkia ja salsaa. Puolet kertoi kuuntelevansa radiosta monentyylistä musiikkia kuten pop-, rap- ja tanssimusiikkia.

”Ei mulla mitään semmosta mielimusiikkia oo, mutta Apulantaa ja kaikkee mitä nykyään, nykyajan nuoret kuuntelee, niin sitä mäkin kuuntelen. Ei mulla sitä tiettyy tyylilajia oo, vähän kaikki menee.” (Niko)

Useimmat haastateltavista kuuntelevat musiikkia lähinnä radiosta. Suosituimmat kanavat ovat Energy ja Kiss FM. Puolet sanoi kuuntelevansa musiikkia päivittäin ja loputkin viikoittain.

”No, ainakin pakko on päivässä radioo kuunnella, se on ihan välttämätön, mutta levyjä kyllä ehkä, no niitä vähän harvemmin.” (Noora)

Haastatelluilla oli yllättävän vähän muistoja lapsuuden laulamisesta. Noora ja Veera muistivat laulaneensa alle kouluikäisenä lapsena ja molemmille tuli mieleen myös kappale, jota olivat laulaneet.

”No ainakin silloin joskus pienenä, kun se Suomi voitti sen jääkiekon maailmanmestaruuden, niin tota mä lauloin sitä ”Den glider iniä” ihan innoissaan. Että ainakin se on se kaikkein parrain muisto.” (Noora)

”Aina mä lauloin porukoille jotain ihme tenavätähteä.”

Muistakko kappaleita vielä?

”En, mä keksin aina omasta päästä.” (Veera)

Nikon ja Nellin tärkeimmät muistot laulamisesta olivat ala-asteaikaisista kuoroharrastuksista.

”Kaikissa konserteissa mitä mä siihen kuoroon tulin, niin sit se oli ihan mukavaa aina lauleskella siellä.” (Nelli)

Virven tärkein muisto oli laulukilpailuista, joissa hän oli esiintynyt. Yhtä lukuun ottamatta kaikki haastatellut muistivat, että vanhemmat tai joku muu sukulainen sekä päiväkodin ohjaajat olivat laulaneet heille, kun he olivat lapsia. Joukosta puuttuvakin osasi kertoa syyn vanhempien laulamattomuuteen:

”Eiku mä oon pienestä pitäen ollu sitä mieltä, että äiti ei osannu laulaa. Sit mä en antanu.” (Veera)

Kukaan nuorista ei muistanut yhtäkään laulua, mitä heille olisi laulettu, kun he olivat lapsia. Kaikki kokivat, että he ovat osanneet laulaa jo ennen ala-asteikää.

Ala-asteen musiikintunneista lähes kaikki kertoivat, että tunneilla laulettiin paljon. Kolme haastateltua kertoi, että laulut olivat helppoja, lähinnä lastenlauluja. Yksi taas kertoi, että tunneilla laulettiin moniäänisesti. Kaksi haastatelluista kertoi, että ala-asteen musiikintunneilla kappaleiden harjoitteluun ei käytetty niin paljon aikaa ja siten niitä ehdittiin laulaa useampia tunnissa verrattuna yläasteen musiikintunteihin.

”Ala-asteellahan me saatiin valita, silleen tunnilla me laulettiin monta, parhaimmillaan viis-kuus kappaletta siellä tunnilla ja sitte ehkä yhteen jäätiin pariks tunniks.” (Niko)

Äänenavauksesta ala-asteen musiikintunneilla kahdella oli erilaisia kokemuksia: Niko sanoi, että ala-asteella ei ollut sitä koskaan, Noora taas kertoi, että musiikintunneilla oli aina pitkä äänenavaus. Kolmella oli ollut ala-asteella laulukoe.

”Se oli joku, joku kappale, sai kirjasta valita ja sit se tota, se piti laulaa sitte opettajalle. Kyllä se tavallaan vähän ouolle tuntu, et piti yksin laulaa, tavallaan sit kuuli ku, et milt oma ääni tuntuu mutta ei se silleen huono ollu, mut en mä kyllä haluis täällä nyt tehdä yläasteella sitä.” (Niko)

”Meillä kyllä, meillä oli aina joskus musiikintunnilla, laulettiin moniäänisesti kuorossa, siis tavallaan vähän niinku kuorossa, niin kyllä meillä silleen oli aina laulukokeita, että ope aina testas meitä, että oltiinko me mihin äänialaan.” (Viljami)

Soittamisesta ala-asteen musiikintunneilla kaksi oppilasta kertoi, että soittimet olivat helpompia kuin yläasteen musiikintunneilla soitettavat. Niilo mainitsi soittaneensa ala-asteella nokkahuilua ja laattasoittimia. Noora kertoi, että ala-asteella ei soitettu laattasoittimia eikä kitaroita vaan lähinnä rytmisoittimia. Vesa ja Veera Voionmaan koulusta kertoivat, että ala-asteella soitettiin kitaroita ja muita bändisoittimia. He olivat olleet myös ala-asteajan musiikkiluokalla. Vesan mukaan kitarasta ja rummuista käytiin ala-asteella läpi perusasiat. Veera sanoi myös näin, mutta totesi, että ala-asteen musiikintunneilla bändisoittimia ei uskaltanut mennä soittamaan.

6.2 Musiikintunnin laulukäytänteet

Kaikki haastatellut sanoivat, että yläasteella lauletaan jokaisella musiikintunnilla. Vesan mukaan laulua on jokaisessa kaksoistunnissa kaksikymmentä minuuttia. Seitsemän oppilaan mielestä laulamisen määrä on sopiva, Nellin mielestä laulua voisi olla vähän enemmänkin. Kommentit laulamisesta musiikintunneilla olivat hyvin positiivisia. Niilo, joka ei harrasta enää musiikkia eikä osannut kertoa muistoja lapsuuden laulamisesta sanoi, että laulaminen kuuluu musiikintunteihin.

Haastatellut kertoivat, että laulettu ja soitettu kappaleet ovat enimmäkseen popmusiikkia, ja kaikkien mielestä musiikki on kivempaa, innostavampaa ja haasteellisempaa kuin ala-asteella opiskeltu. Heidän mukaansa yläasteella kappaleisiin paneudutaan tarkemmin ja pitemmän aikaa kuin ala-asteella. Nikon ja Nooran mielestä laulaminen on nyt mielekkäämpää, koska kussakin kappaleessa viivytään pitemmän aikaa.

Normaalikoulun oppilaat sanoivat, että heillä ei ole ollut laulukokeita seitsemännellä luokalla. Voionmaan musiikkiluokan oppilaille oli ollut laulukoe syyslukukaudella. Kokeessa oli jokainen laulanut yksin valitsemansa laulun opettajalle, ja siitä oli annettu numero. Kaikkien muistot kokeesta olivat hyviä, vaikka se olikin jännittänyt.

”Noo, en mä tiijä, ei siinä mun mielestä mitään haittaa oo. Ja sitte tietää ainakin, että mitä muut ajattelee, miten hyvin osaa laulaa niinku. Että se on ihan semmonen hyvä juttu. Ei siinä mitään ongelmaa.” (Vesa)

Kaikki oppilaat kertoivat, että pääasiassa opettaja valitsee musiikintunneilla harjoiteltavat kappaleet. Kappaleet ovat enimmäkseen musiikinkirjoista, mutta myös kalvoilta tai irtonuoteista. Normaalikoulun oppilaat sanoivat, että he saavat toivoa kappaleita vuoden ensimmäisellä ja viimeisellä tunnilla. Joskus muulloinkin oppilaat ovat esittävätkin toiveita, mutta niitä ei välttämättä ole otettu huomioon.

”Ellei sitten joku ollu toivonu jotain Beatlesiä tai vastaavaa.” (Noora)

Voionmaan musiikkiluokan oppilaat sanoivat, että he saavat tehdä kappaleista ehdotuksia. Molempien koulujen oppilaat kertoivat, että kappaleet harjoitellaan ensin laulamaan opettajan pianosäestyksellä. Sen jälkeen halukkaat säestävät kappaletta bändi- ja laattasoittimin ja halukkaat laulavat ”mikkeihin”.

”No kyllähän täällä niinku aina aluks kaikki laulaa ja sitte mennään soittimiin. Ja sitte vapaaehtoset laulaa.” (Vesa)

Kaikki kertoivat, että yläasteen musiikintunneilla soitetaan paljon. Veera ja Virve pitivät hienona sitä, että kuka tahansa saa mennä soittamaan aina mitä tahansa soitinta ja että niitä uskaltaa mennä soittamaan. Normaalikoulun oppilaat sanoivat, että he laulavat yleensä kappaleet yksiaänisesti.

”Yksiaänisesti. Se on vähän hankalaa se moniääninen.” (Niko)

Voionmaan koulun oppilaat sen sijaan sanoivat, että he laulavat usein kaksi- tai kolmiäänisesti.

Molempien koulujen oppilaat sanoivat, että vapaaehtoisia soololaulajia ei ryhmästä yleensä löydy, joten ”mikkeihinkin” laulaa aina pieni ryhmä.

”Ryhmässä lauletaan, ei meillä... Pari kertaa on ollu solisteja mutta tota ku ei niitä vapaaehtosia löy’y eikä saakaan sit pakottaa laulamaan itekseen, niin ryhmässä me yleensä lauletaan.” (Niko)

Oppilaista viisi sanoi sävellajien olevan sopivalla korkeudella laulaa.

”No mulle ne on ihan, mää pääsen aika korkeelle ja matalallekin, että mun mielestä ne on ihan sopivia.” (Nelli)

Niko ja Virve sanoivat, että sävellajit ovat joskus liian korkeita. Vesa sanoi, että sävellajit ovat yleensä liian korkeita, mutta hän ei kokenut sitä ongelmaksi.

”Et kyllä sitä sitte pystyy laulaan niinkun oktaavia alemmaa joissain biiseissä.” (Vesa)

Normaalikoulun oppilaat kertoivat, että he pyytävät joskus opettajaa laskemaan sävellajia matalammaksi. Joskus opettaja tekeekin niin, mutta joskus hän kehottaa laulamaan sen minkä pystyy ja jättämään korkeimmat kohdat laulamatta. Voionmaan koulun oppilaat kertoivat, että sävellajeja ei tarvitse vaihtaa, koska opettaja jakaa oppilaat stemmoihin niin, että alemmaa ääntä laulavat pojat ja matalaäänisimmät tytöt.

Normaalikoululaiset kertoivat, että heillä on äänenavaus joka tunti. Siihen kuuluu venyttelyä, hyvän lauluasennon kertaamista sekä ääni- ja artikulointaharjoituksia. Kaikki neljä pitivät äänenavausta hyvänä asiana.

”Että kyl sitä uskoo, että jos ois hirveen velto ja istuis silleen miten haluaa, niin ei sitä varmaan oikein hyvin jaksaiskaan laulaa.” (Noora)

Voionmaan koulun pojat sanoivat, että heillä ei ole koskaan äänenavausta.

”Semmonen on enemmänkin kuorojen hommaa. Kyl siellä on kaikki äänenavaukset ja semmoset.” (Viljami)

Tyttöjen mukaan taas opettaja pitää joskus äänenavauksen, johon kuuluu ääniharjoituksia. Molempien koulujen musiikintunneilla siis laulamista pidetään tärkeänä, mutta eri tavoilla. Normaalikoulussa keho ja äänet lämmitellään huolella, mutta laulujen laulaminen on yksiaänistä. Voionmaan koulussa taas äänenavaus ei ole niin merkittävässä roolissa, mutta lauluihin panostetaan laulamalla niitä moniäänisesti.

Puolet haastatelluista (Niilo, Niko, Noora ja Vesa) menevät musiikintunnilla mieluummin soittamaan kuin laulamaan, jos saavat itse valita.

”Mieluummin soittamaan, kun mä osaan paremmin soittaa kaikkia soittimia. Et kyllähän se, ei se laulaminenkaan vastenmielistä oo, mutta mieluummin mä kitaraa meen soittaan tai bassoa tai rumpuja että.” (Niko)

Ehdottomasti laulamisen valitsisi haastatelluista vain yksi, Viljami.

”Laulan. Absoluuttisesti. Koska mä en oo, mä en oo silleen kovin hyvä bändisoittimissa.” (Viljami)

Nellille, Veeralle ja Virvelle on soittaminen ja laulaminen yhtä mieluista. He tekevät valinnan päivän tai kappaleen mukaan.

”Se riippuu vähän kappaleesta ja sitte jos tuntuu siltä, että ku ei oikein osaa, niin sitte ei ehkä viitti mennä johonkin soittimeen, niin sit menee mieluummin laulamaan.” (Virve)

6.3 Musiikintuntin ilmapiiri

Kaikkien haastateltujen mielestä yläasteen musiikintuntien ilmapiiri on hyvä. Viisi sanoi, että osa ryhmästä riehuu tai meluaa vähän liikaa, ja opettaja joutuu heitä ojentamaan, mutta se ei heidän mielestään haittaa ilmapiiriä.

”Ilmapiiri on ihan hyvä. Päinvastoin kun ala-asteella, oli niin paljon sellasii mölyäjiä, että ne huus joka toinen sekunti ja sano, että ope, mä en tee tätä. Mutta täällä on ihan hyvä, että just sellanen sopiva. Pikkusen niinkun melusa, mutta se on itse asiassa vähän parempi kuin että kaikki istus ihan kiltisti rivissä ja... Tulee vähän hauskaakin!” (Noora)

Niko ja Vesa kertoivat, että tunnilla on hyvä ilmapiiri siellä soitettavien kappaleitten takia.

”Sitte joskus ennen joulua me soitettiin näitä tämmösiä joululauluja niinku bändisovituksella, niin sitte oli ihan hyvä tunnelma. Ja oli tosi hauskoja juttuja.” (Vesa)

Yhtä vaille kaikki olivat sitä mieltä, että ryhmän asenne laulamista kohtaan on hyvä.

”Mun mielestä laulaminen on ihan mukavaa, että vaikka ei sitä teekään, niin kyllä sitä sitte ihan mielellään tekee, ku tota tulee semmonen hetki että on periaatteessa pakko laulaa.” (Niko)

Veeran arvio ryhmän asenteesta oli kaikkien positiivisin; hän sanoi, että ryhmä on innostunut laulamaan. Nellin, Nooran ja Virven mukaan asenne riippuu laulettavasta kappaleesta tai päivästä.

”No yleensä se riippuu kappaleesta, että jos on joku kappale mihin ei oo hirveesti suosioo, niin sitte kaikki laulaa aika hiljaa. Mutta jos on joku, no mää veikkaan, että tästä kappaleesta mitä me nyt lauletaan [Beatlesin ”Hey Jude”] niin siitä aika moni varmaan tykkää ja se on silleen aika helppo laulaa, niin sitte siihen aika innostuneesti suhtautuu.” (Noora)

Viljamin ja Vesan mielestä oppilaiden asenteet laulamista kohtaan jakaantuvat: osa ryhmästä laulaa mieluummin ja osa taas soittaa.

”Silleen, että tietyt henkilöt ottaa ihan mielellään kyllä soittimen, kun vertaa laulun ja soiton välillä. Että kyllä se on sekä että. Että kun osa laulaa mielellään, osa soittaa mielellään.” (Viljami)

Vesan mukaan laulamaan uskalletaan mennä ryhmän eteen paremmin, mutta kaikki ryhmästä eivät uskalla mennä soittamaan. Vain Niilon mielestä ryhmän asenne laulamista kohtaan on negatiivisempi. Hänen mukaansa laulaminen ei ole ikävää, mutta ei aina hauskaakaan. Niilo sanoi, että ne oppilaat, jotka eivät tykkää laulaa, eivät tuo tunnilla mielipiteitään esiin vaan ovat vain laulamatta tai eivät käytä ääntään niin paljon.

Kaikki haastatellut sanoivat, että musiikintunneilla ei ilmene kilpailua tai vertailua laulamisen suhteen.

”Et tota, ei laulaminen oo semmonen kun urheilussa ois joku juoksu, et tota ei laulamissa saakaan kilpailla. Et jokainen laulaa miten osaa.” (Niko)

6.4 Musiikinopettaja

Molempien koulujen oppilaat kokivat, että musiikinopettajan asenne laulamista kohtaan on hyvä. Normaalikoulun oppilaista Niilon ja Nikon mielestä heidän opettajansa tykkää paljon laulamista, ja Nikon mukaan hänen kuuluukin tykätä, jotta hän pystyy näyttämään oppilailleen miten lauletaan kunnolla ja hyvin. Nooran mielestä opettajan on helppo suhtautua heidän ryhmänsä laulamiseen positiivisesti, koska he laulavat sen verran hyvin. Voionmaan koulun oppilaista Virve sanoi, että heidän opettajansa harrastaa laulua ja hän tykkää ja osaa laulaa. Vesan mielestä opettajan asenne laulamiseen on päättäväinen: tunnilla kaikki laulavat lauluja opettajan suunnitelmien mukaisesti.

Kaikki oppilaat sanoivat, että opettaja kannustaa ryhmää laulamaan. Kuusi haastateltua kertoi, että kannustaminen ilmenee siten, että opettaja pyytää laulamaan kovempaa.

”Sitten ku muut laulaa kovempaa, niin sitten itekin halua taas laulaa kovempaa. Että eihän se silleen, että jos oma ääni kuuluis lujempaa, niin ei se hirveen mukavaa oo, et muut kuulee sen. Jos niinku pysyy tasapainossa se ääni, että jos muut laulaa kovaa, niin itekin sitte laulaa kans kovaa.” (Niko)

Veeran mukaan opettaja kannustaa laulamaan valitsemalla hyviä kappaleita laulettavaksi. Viljamin mukaan taas opettaja kehuu, kun ryhmä on laulanut hyvin. Kaikki kertoivat, että opettaja myös auttaa laulamissa. Niilo ja Veera kertoivat, että laulujen vaikeita kohtia lauletaan useita kertoja, jotta ne helpottuisivat. Niko ja Virve taas sanoivat, että vaikeissa kohdissa opettaja laulaa ensin mallin, ja oppilaat laulavat perässä.

6.5 Laulamisen ja oman lauluäänien kokeminen

Kaikki nuoret kokivat laulamisen mielekkääksi. Niilo, Niko ja Vesa sanoivat, että musiikintunnilla laulamissa ei ole mitään valittamista ja se on hauskaa, mutta he eivät kuitenkaan ottaisi laulamista harrastukseksi. Niko kuvaili asennettaan laulamiseen hyväksi, koska sen kautta oppii tuntemaan äänensä paremmin ja tietää, osaako laulaa. Nooran mukaan laulaminen on mukavaa silloin, kun ääni kulkee hyvin eikä esimerkiksi yskä vaivaa ja ilmapiiri on hyvä. Veeran mielestä musiikintunnilla laulamissa on kivaa se, että laulua säestävät soittimet. Viljamin mielestä laulamisen tekee kivaksi onnistumisen kokemus.

”Mut sit se on ihan kivaa, kun tietää onnistuvansa, kun voi kuunnella sitä omaa ääntä, tietää että jes, mä teen tän hyvin, mä osaan tän.” (Viljami)

Vesan mielestä mukavaa on äänissä laulaminen, se kun stemmat tekevät kappaleesta soivan.

Laulamisen ikäväksi puoleksi Niko sanoi sen, kun joutuu joskus laulamaan väsyneenä. Esimerkiksi iltapäivän musiikintunnilla ei välttämättä jaksaisi laulaa. Nelli ja Veera sanoivat, että he eivät tykkää laulaa, jos kuuntelijoita on paljon. Lisäksi Veera sanoi, että on ikävää jos kappaleet menevät liian korkealle tai matalalle eikä pysty laulamaan kaikkia säveliä. Viljami koki ongelmaksi äänen madaltumisen, koska hän tykkäisi laulaa korkealta. Noora sanoi, että silloin ei tee mieli laulaa, jos ympärillä on melua eikä kuule omaa ääntään.

Viidelle nuorista on tärkeää, millainen laulettava kappale on. Nikon mukaan kappaleen tekee mukavaksi hyvät sanat. Varsinkin englanninkieliset kappaleet ovat Nikon ja myös Niilon mielestä mukavia. Nikon mielestä on mukava laulaa tuttuja kappaleita ja sellaisia mistä pitää. Nooran ja Viljamin mielestä kappaleen tekee mukavaksi vaihtelu, melodian pitää mennä välillä korkealle ja välillä matalalle.

”Pääsee käyttämään sitä äänikapasiteettia, ei tarvi pysyä siinä jossain keskivälin tienoilla.” (Viljami)

Nelli, Veera ja Virve sanoivat että popkappaleet ovat mukavia, koska niihin pääsee mukaan ja niiden laulamista tulee hyvä olo. Vesa sanoi, että 80-luvulla tehdyt ja nopeat groovekappaleet ovat hyviä, koska niissä on hyvä tempo, ne ovat meneviä ja ne etenevät ”niin kuin juna”.

Kahta vaille kaikki nuoret osasivat nimetä ikävän kappaleen ominaisuuksia. Niilon mielestä hidas tempo tekee kappaleesta masentavan ja ikävän. Nikon mielestä vaikeat sanat ja Viljamin mielestä typerät sanat ovat ikäviä. Nooran mielestä kappale on ikävä, jos se on monimutkainen tai pitkä tai jos siinä toistuu sama kaava. Veeran ja Vesan mielestä kappaleen tyyli vaikuttaa siihen, millaista sitä on laulaa: Veeran mielestä vanhanaikaiset kappaleet ovat ikäviä, Vesan mielestä taas esimerkiksi iskelmät. Nikolle taas tyyllillä ei ole musiikintunnilla lauletaessa väliä:

”Kyllä kaikki siis musiikintunneilla menee, mutta en mä kyllä ite kotona kuuntele mitään iskelmää tai semmosta. Että kyllä musiikintunneilla voi sitä laulaa, ku tota sitä käsitellään eri tavalla sitä kappaletta niin sillon sitä voi laulaa, mutta en mä kyllä sitte kuuntele mitään tämmöstä kansanlauluja tai mitään tän tyyppistä.” (Niko)

Nooran mielestä erityylisten kappaleiden laulaminen musiikintunnilla on vain hyvä asia. Niko sanoi, että tyylistä laulaa voi päätellä onko kappale hyvä vai huono.

”Jos hirveen tota innottomasti laulaa, niin kyllä sitte tietää, että ei oo hirveen hyvä kappale. Mut jos tota antaumuksellisesti laulaa, niin sit tietää että kappale on hyvä.” (Niko)

Veera, Virve ja Viljami sanoivat, että sanat ovat lauluissa tärkeitä ja he ilmaisevat niitä laulaessa. Veera kertoi, että hän ei tykkää laulaa mistä tahansa aiheesta, vaan mieluiten tunteista tai jostain, mikä liittyy johonkin asiaan. Viljamin mukaan kappaleen melodia voi olla hyvä, mutta sanat voivat silti turhauttaa.

Niilon, Nooran ja Vesan mielestä sanat ovat myös tärkeitä, mutta he eivät koe ilmaisevansa niitä laulaessa. Niilo sanoi, että sanoissa pitää olla järkeä, mutta kun niitä lauletaan opettajan mallin mukaan, niitä ei tule ilmaista sen enempää kuin mitä opettajakaan ilmaisee. Noora sanoi, että sanat ovat tärkeitä siksi, että ne tuovat kappaleeseen sanomaa. Vesan mukaan sanat ovat joissakin kappaleissa tärkeitä, mutta kaiken tyyllisessä musiikissa,

esimerkiksi metallimusiikissa, niitä ei edes ymmärrä tai erota. Nikolle ja Nellille sanat eivät merkitse niin paljon, mutta hekin lukevat ne ennen laulamista ja jos ne ovat esimerkiksi englantia, he miettivät, mitä sanat tarkoittavat suomeksi. Nelli tykkää hyräillä kappaleita myös ilman sanoja.

Puolet nuorista (Niilo, Niko, Veera ja Vesa) sanoi laulavansa mieluummin ryhmässä kuin yksin. Nikon mielestä ryhmässä laulaminen on kivempaa, koska äänet tukevat toisiaan ja sulautuvat yhteen, kun taas yksin laulaessa virheet tulevat selvemmin esiin eivätkä kuulosta hyvältä. Nelli, Virve ja Viljami tykkäävät laulaa sekä ryhmässä että yksin. Nelli laulaa koulussa mieluiten parin kanssa tai ryhmässä, mutta kotona mieluiten yksin tai kaverin kanssa. Viljami tykkää laulaa myös yksin, vaikka harrastaakin kuorolaulua.

”Mut yksinlaulaminen on kivaa, pääsee keskittymään vaan siihen mitä laulaa, pääsee kuunteleen sitä omaa ääntä, tietää jos on laulanu pieleen.” (Viljami)

Ainoastaan Noora sanoi laulavansa mieluummin yksin kuin ryhmässä.

Neljän nuoren mielestä ryhmässä laulaminen luo yhteishenkeä. Vesa sanoi, että mitä enemmän on laulajia ja ääniä, sitä paremmalta laulu aina kuulostaa. Puolet nuorista ei osannut sanoa luoko yhdessä laulaminen yhteishenkeä. Niilo kertoi, että ala-asteaikana laulaminen kasvatti yhteishenkeä, mutta seitsemännellä luokalla hän ei ole sellaista huomannut tai hän ei ole kiinnittänyt siihen huomiota.

Kaikki sanoivat, että he uskaltavat laulaa ja olla omia itseään laulaessaan.

”Joo, kyllä mä laulan sillä tavalla kun mä haluan.” (Niilo)

Viiden haastatellun mielestä laulamisessa ei ole mitään ahdistavaa, pelottavaa tai jännittävää. Niilolle epämiellyttävää on yksin mikkiin laulaminen. Vesakaan ei tykkää laulaa kaikkien kuullen, mutta hän voi tehdä sen, jos on pakko. Nikoa mietitytti osaako hän lukea nuotit ja laulaako hän täysin oikein.

”Eihän se mukavaa oo ittensäkään kannalta, että ei tee hyvää imagolle, jos laulaa silleen tahalleen väärin tai jotain vääriä sanoja keksii ite sinne niin. En mä ainakaan, mä mieluummin laulan sen oikein, jos on mahdollista.” (Niko)

Viisi nuorta sanoi, että he ovat uskaltaneet tai uskaltaisivat laulaa myös muiden kuullen. Virve on laulanut laulukilpailuissa, Vesa alle kouluikäisten Laululaari-levylle sekä joissakin

näytelmissä ja Viljami kuoron solistina. Viljami kertoi, että hän laulaisi mielellään yksin musiikintunnillakin, häntä eivät jännitä esiintymiset. Noora sanoi, että hän voisi laulaa yksin musiikintunnilla, jos kappale olisi sopiva.

Kaikki nuorista eivät osanneet sanoa, mitä he tuntevat laulaessaan tai millainen olotila heille tulee laulamista. Niilo sanoi, että hän ei mieti musiikintunnilla laulaessaan mitään, hän vain laulaa. Nelli kertoi miettivänsä laulun sanoja, mutta jos ne ovat tutut tai hän osaa ne ulkoa, hän saattaa ajatella muita asioita tai esimerkiksi jutella kavereitten kanssa. Kaksi sanoi, että laulaessa vapautuu arkisista asioista.

”No, varmaan semmonen aika kevyehkö. Tai niinku että ei niinku huolet paina.”
(Noora)

”No se on semmonen, siinä tuntee niinku vapautuvansa. Vapautuu kaikesta niinku, kaikesta mikä painaa arjessa.” (Viljami)

Kaksi nuorista sanoi, että laulamista tulee hyvä olo.

”Joo, se on silleen piristävää, tulee semmonen hauska fiilis.” (Veera)

”Noo, joskus se on ihan mukavaa, jos on niinku tosi hyvä laulu, niin sit siitä tulee ihan hyvä fiilis ja sit se jää päähän ja tulee niinku koko päiväksi semmonen hyvä fiilis.”
(Vesa)

Muutamalle haastatellulle laulun aikaansaaman olotilan analysoiminen oli vaikeaa. Kukaan ei kuitenkaan sanonut, että laulamista tulisi negatiivinen, esimerkiksi ahdistunut tai masentunut olo.

Kysyin haastattelussa, voiko laulamalla muuttaa tunnetilaa, esimerkiksi saada huonon mielen paremmaksi. Puolet haastatelluista (Niilo, Noora, Virve ja Viljami) oli sitä mieltä, että laulaminen ei muuta tunnetilaa. Niko ja Vesa sanoivat, että he eivät paranna huonoa mieltä laulamalla, mutta musiikkia kuuntelemalla kyllä.

”No, on mulla ainakin silleen, että joskus, jos silleen vaikka on niinku tosi paljon kokeita. Ja eikä mitään jaksa ja väsyttää hirveesti, mutta pitäis vaan lukee. Niin sitte mää kuuntelen aina jotain semmosta hyvää musiikkia. Ja sitte tulee semmonen että, niinku parempi olo ja semmonen kevyt olo.” (Vesa)

Nelli ja Veera sanoivat, että laulaminen voi kääntää huonon mielen hyväksi.

”Jos on kauheen huono fiilis, esimerkiksi rupee laulaan jotain kivoja lauluja, niin sit tulee kiva fiilis silleen. Yleensä jos on huono päivä, niin sitte tulee parempi päivä.” (Veera)

Kolmen pojan oli omasta mielestään vaikea kuvailla, millainen lauluääni heillä on. Niilo sanoi, että se johtuu siitä, että äänenmurroksen takia ääni kuulostaa tällä hetkellä oudolta. Vesa kertoi, että hänen äänensä on matala ja käheä. Äänialakseen hän arvioi oktaavin. Vesa oli ainut, jolla oli äänessä ongelma, kyhmyt äänihuulissa. Niiden takia hän ei saa rasittaa ääntään esimerkiksi laulamalla kuorossa, ja joskus hänen äänensä menee pois kokonaan.

Kaikki tytöt kuvailivat ääniään ”ihan hyväksi” tai ”keskiverroiksi”. Noora, Veera ja Virve sanoivat olevansa sopraanoja äänialaltaan. Nelli sanoi, että hän ei laula kovin korkealle eikä matalallekaan, vaan siltä väliltä. Kenelläkään tytöistä ei ollut äänessä mitään ongelmia.

Noora, Veera ja Virve sanoivat kuuntelevansa musiikintunnilla miltä oma ääni ja muitten äänet kuulostavat. Nooran mielestä tosin välillä se on musiikintunnilla hankalaa. Niilo ja Nelli sanoivat, että he eivät kuuntele omaa eivätkä muitten ääniä. Niko kuuntelee joskus omaa ääntään.

”Kyllä mä joskus kuuntelen, että miltä se kuulostaa muihin verrattuna, mutta en mä silleen hirveesti sitä vertaile kehenkään.” (Niko)

Sekä Nellin että Nikon mielestä musiikintunnilla ei pysty kuuntelemaan muitten ääniä, koska äänet sulautuvat niin hyvin yhteen.

Viisi nuorista haluaisi kehittyä laulajana. Nelli, Veera ja Virve sanoivat, että he haluaisivat olla sellaisia laulajia, joilla on hyvä ääni. Veera haluaisi pystyä laulamaan kaikenlaisia hauskoja kappaleita. Noora haluaisi kehittyä tietyn tyylin taitajana, ja Viljami haluaisi pystyä laulamaan korkealle.

”No varmaan joku rocklaulaja, ei multa mikään ooppera suju.” (Noora)

”Mää kaipaen varmaan vieläkin mun lapsuutta, kun mä pääsin jonnekin ihan hirveen korkeelle.” (Viljami)

Vesa sanoi, että hänellä on haaveita enemmänkin soittajana kehittymisestä, mutta hyvä olisi osata myös laulaa.

”Mutta kyllä sitä varmaan jotain laulaakin pitäis osata. Semmonen keskiverto laulaja. Että ei mikään levylaulaja, mutta tota, semmonen että sitä on niinku sisäpiirissä muitten ihan ilo kuunnella.” (Vesa)

Yllättävän moni, viisi haastatelluista sanoi, että heillä ei ole erityisiä mielilaulajia.

”Mulla tavallaan menee kaikki, jotka silleen osaa laulaa että, jotka laulaa semmosii hyvii kappaleita niin. Mulla ei oo hirveesti väliä, että kuka laulaa kunhan vaan osaa laulaa.” (Niko)

Noora sanoi, että kaikilla hänen kuuntelemillaan laulajilla on suurin piirtein samanlainen ääni. Kolme nuorista nimesi mielilaulajansa. Nellille hyvää ääntä tärkeämpää oli minkä tyylistä musiikkia laulaja esittää. Hänen lempilaulajansa on Nightwish -yhtyeen entinen solisti Tarja Turunen. Veera pitää yhtenä esikuvanaan Mariah Careyta. Vesa kertoi, että hänellä on esikuvia enemmän soittajissa, mutta yhden laulajankin hän osasi nimetä:

”No ehkä Iron Maidenin Bruce Dickinson on semmonen, kun se on semmonen rohkee ja sit sillä on ihan hyvä ääni.” (Vesa)

Lähes kaikille nuorista soittoharrastus tai musiikin kuuntelu on tärkeä asia elämässä, mutta vain yksi sanoi, että laulaminen on tärkeää. Viljami kertoi, että se on hänelle tärkeää siksi, että hän on tottunut siihen, koska hänen perheessä ja suvussa soitetaan ja tehdään paljon musiikkia.

”Ja mä tykkään varmaan just sen takia laulamisesta, että kun mä tiijän, että mä oon hyvä siinä.” (Viljami)

Muut sanoivat, että laulaminen ei ole kovin tärkeä asia heidän elämässään. Niko sanoi kuitenkin, että on hyvä, jos ääni on kunnossa. Noora ja Veera sanoivat, että on hauskaa, kun osaa laulaa.

”No ei kovin tärkeä, että tuskin mä sitä elämässä tarvin, mutta on se ihan kiva ajanviete.” (Noora)

Vesalle laulaminen ei ole erityisen tärkeää, mutta musiikki ylipäätään on.

”No, en mä kyllä luopuis mistään hinnasta musiikista. Kuuroutuminen on aika paha juttu mun mielestä.” (Vesa)

6.6 Äänenmurros

Kaikki pojat kertoivat oma-aloitteisesti, että heillä on äänenmurros. Niilo sanoi, että oma ääni kuulostaa äänenmurroksen takia oudolta. Niko, Viljami ja Vesa kertoivat, että heidän äänensä ovat madaltuneet ja korkeitten äänien laulaminen on vaikeutunut.

”Nii kyllä tota se laulaminenkin muuttuu siinä ku huomaa, että voi laulaa matalemmalta kaikkee ääniä ja sitte ei pääse ihan yhtä korkeelle. Et kyllä silleen tuntuu vähän omituiselta, ku ääni muuttuu nopeesti.” (Niko)

”Mää en pääse enää hirveen korkeelle ilman falsettia. Ja se on vähän ikävää.” (Viljami)

Viljami sanoi, että äänenmurroksen myötä hänellä on ollut ”köhää” useammin kuin ennen. Myös kuoroharrastukseen äänenmurros on luonnollisesti vaikuttanut:

”Mää tipuin vähän aikaa sitte kuorossa kolmiäänisessä kakkosääneen ykkösäänestä. Siinä se näkyy, siinä että ko esimerkiks mä tein jotain Johannes-passion alkua, niin mä en pääse niin korkeelle kun mun pitäs.” (Viljami)

Vesa kertoi äänenmurroksen aiheuttamista ”kukoista”.

”No niin, joskus se on silleen ihan outo, että vähän menee niinku, joskus tulee semmosia aivan ihmeellisiä ääniä, että se lähtee niinku tonne ylös ja sitte se tippuu taas alas.” (Vesa)

Myös tytöistä yksi kertoi, että hänellä on äänenmurros. Veera sanoi, että joskus laulaessa hänen ääneensä tulee hetkellisesti jotain, eikä hän pysty laulamaan.

6.7 Laulamisesta saatu palaute

Yhtä vaille kaikki haastatellut ovat saaneet joskus palautetta laulamisesta. Niilo, Niko ja Nelli olivat saaneet palautetta ala-asteella opettajalta. Lisäksi Nikoa on äiti kehunut hyvästä lauluäänestä ja Nelli saa palautetta sisaruksilta.

Voionmaan koulun oppilaat olivat saaneet palautetta laulukokeessa seitsemännen luokan syyslukukaudella. Lisäksi Virve oli saanut palautetta laulukilpailuissa, Viljami kuoron solistitehtävistä kuoronjohtajalta ja vanhemmilta sekä Vesa musiikinteoriatuntien laulutesteissä ja Laululaari-levylle laulamastaan kappaleesta.

Nelli ja Veera sanoivat, että kaverit antavat palautetta laulamista. Nellille kaverit ovat antaneet positiivista palautetta hyvästä äänestä, mutta Veeran mukaan kaverit eivät sano koskaan kenellekään mitään hyvää. Niko sanoi, että kaverit eivät anna palautetta toisilleen.

”Ei, ku jos sanoo pahasti niin kait sitten vois vähän loukkaantuukin, jos sanoo että ei oo hyvä lauluääni.” (Niko)

Haastateltujen saama palaute on ollut enimmäkseen positiivista ja kannustavaa. Koulun laulukokeissa opettajat eivät ole antaneet palautetta niinkään lauluäänestä vaan rytmistä, ja kannustaneet laulamaan kovempaa. Oppilaat muistelivat saaneensa opettajalta palautetta laulamista ainoastaan laulukokeen yhteydessä.

Lähes kaikki osasivat arvioida minkälaisena laulajana muut, esimerkiksi luokkakaverit pitivät heitä. Kaikki sanoivat, että oma lauluääni on keskitasoinen tai vähän parempi, mutta ei mitenkään erityinen. Kukaan ei ajatellut, että muut pitäisivät omaa lauluääntä huonona.

”No kaikei semmosta vähän keskitasoo parempana. Että ei kait mulla hirveen huono lauluääni oo, mutta ei myöskään mikään semmonen Idols-kisaan pärjäävä, että. Kaikei mulla ihan, et se menis täällä musiikintunnilla.” (Niko)

”Ihan hyvä-äänisenä kai tai ei mulla silleen mitenkään erityinen ääni oo, mutta hyvä kai.” (Nelli)

6.8 Laululaari

Vain kaksi haastatelluista oli kuullut Laululaari-ohjelmistosta. Viljami sanoi, että hän muistaa hämärästi kuulleen siitä musiikinopettajalta ja Vesa tiesi ohjelmiston idean, koska oli laulanut Laululaari-levylle.

Yläasteen Laululaari-ohjelmistoon kuuluu 13 kappaletta (Liite 2.). Oppilailla oli ristiriitaisia kommentteja siitä, mitä kappaleista on laulettu seitsemännen luokan musiikintunnilla ja mitä ei. Joitakin kappaleita jotkut haastatellut olivat laulaneet ala-asteella ja joitakin he tiesivät muista yhteyksistä. Esimerkiksi Noora sanoi tuntevansa kaikki

ohjelmiston kappaleet, mutta seitsemännellä luokalla niistä oli hänen mukaan laulettu kahdeksaa kappaletta.

”Koulutie” ja ”Har du visor min vän” oli tuttu vain Nooralle. Sen sijaan kappaleita ”Yesterday” ja ”Walking in the Air” olivat laulaneet molempien koulujen kaikki haastatellut.

”Ja sitten Yesterday nyt on ikiklassikko, että sitä on vähän mahotonta kuvitella, ettei sitä osais.” (Viljami)

”Sankarit” ja ”Luotsivene” oli kaikille Normaalikoulun haastatelluille tuttu ja ”Kalliolle kukkulallekin” kolmelle, mutta Voionmaan haastatelluista niitä ei tiennyt kukaan.

”En mä ois tätä Luotsivenettäkään tienny ellei sitä ois täällä laulettu.” (Niko)

Kaikille Voionmaan haastatelluille taas oli tuttu ”What A Wonderful World”, mutta Normaalikoulun haastatelluista sen tunsivat vain Noora. ”Sinä lähdit pois” oli myös kaikille voionmaalaisille tuttu, normaalikoululaisista sen tunsivat kaksi. ”Satumaata” oli laulanut kolme haastateltua molemmista kouluista. ”Viidestoista yö” ja ”Käännä se pois” oli tuttu kolmelle voionmaalaiselle ja kahdelle normaalikoululaiselle. ”Imagininen” tiesi kaksi haastateltua.

TAULUKKO 2. Normaalikoulun ja Voionmaan koulun haastatelluille tutut Laululaarin kappaleet.

Kappale	Normaalikoulu	Voionmaan koulu
Koulutie	1	-
Har du visor min vän	1	-
Kalliolle kukkulalle	3	-
Viidestoista yö	2	3
Sankarit	4	-
What A Wonderful World	1	4
Yesterday	4	4
Satunmaa	3	3
Sinä lähdit pois	2	4
Imagine	1	1
Käännä se pois	2	3
Luotsivene	4	-
Walking in the Air	4	4

Kuusi sanoi, että Laululaarin idea on hyvä, mutta heidän tulee tuskin laulettua yhdessä muuten kuin sitä varten järjestetyssä konsertissa tai luokkakokouksessa. Nikon mielestä kaikkien Jyväskylän yläasteiden yhteisessä lauluohjelmistossa on se hyvä puoli, että kaikki oppivat tuntemaan samat kappaleet.

”Mieluummin oppii tunteen samat, ja sitten voi niitä kokemuksi yhistää.” (Niko)

Vesan mielestä on hyvä, että kaikki seitsemäsluokkalaiset oppivat laulamaan ainakin joitakin kappaleita, vaikka eivät tällä hetkellä laulaisikaan muualla kuin koulussa. Tulevaisuudessa kappaleille voi olla käyttöä tilanteissa, joissa pitää laulaa jotain ulkomuistista.

Niilo ja Noora eivät pitäneet Laululaaria itselleen tärkeänä. Niilo sanoi, että ohjelmiston kappaleet saattavat ehkä jäädä mieleen, mutta tuskin hän niitä tulee laulamaan kavereitten kanssa. Noora arveli, että jollekin joka laulaa enemmän kuin hän, kappaleista saattaa olla paljonkin hyötyä.

Viisi haastateltua piti kappaleita hyvinä valintoina ohjelmistoon. Niilo, Niko ja Nelli olivat taas sitä mieltä, että juuri näitä kappaleita tuskin tulee laulettua yhdessä.

”No ei nuo nyt kyllä mitään semmosia välttämättömiä oo mikään noista että pitäs kauheesti osata.” (Niilo)

”No ehkä ei ihan näitä kappaleita, mutta jotain muita kyllä saattaa olla, mitä me joskus aina laulellaan kaikki yhdessä.” (Nelli)

Nellin mielestä ohjelmisto voisi sisältää enemmän popkappaleita, joita kuulee radiosta, koska niitä lauletaan musiikintunneilla harvoin. Esimerkkinä hän mainitsi Jonna Tervomaan ”Rakkauden haudalla”. Myös Nikon mielestä kappaleet, jotka nuoret tuntevat ja jotka pyörivät listoilla ovat parhaimpia. Hänen mielestään olisi hyvä oppia laulamaan nykyaikaista musiikkia. ”Har du visor min vän” on hänen mielestään huono valinta ohjelmistoon ruotsin kielen takia, koska kaikkia sanoja ei osaa kääntää ja kieli on vaikeaa ääntää. ”Satumaa” taas oli hänen mielestään aikuisempaan musiikkimakuun.

Noora sanoi sen sijaan, että ohjelmisto on hyvä ja monipuolinen. Hänen mielestään ohjelmiston kuuluukin sisältää erityyylisiä musiikkilajeja. Vesan mielestä taas oli hyvä, että ohjelmisto sisältää ulkomaankielisiä lauluja, siten oppii laulamaan muillakin kielillä kuin vain suomeksi. Noora mainitsi, että ohjelmiston paras kappale on hänen mielestään ” Walking in

the Air”. Veeran mielestä taas parhaimmat kappaleet ovat ”Imagine”, ”What A Wonderful World”, ”Viidestoista yö”, ”Satumaa” ja ”Yesterday”.

Voionmaan koulun musiikintunnilla harjoiteltiin haastattelujen aikana Zen cafen ”Todella kaunis” -kappaletta; Veera ja Vesa sanoivat, että se olisi hyvä lisä ohjelmistoon, koska siitä monet oppilaat tykkäävät.

6.9 Tulevaisuus

Kukaan Normaalikoulun haastatelluista ei ollut valinnut musiikkia valinnaisaineeksi kahdeksannelle luokalle.

”No mää oon valinnu ne valinnaiset, ja siinä nyt ei oo yhtään musiikkia. Menee liikunnan ja teknisen puolelle aika paljon.” (Niilo)

Nelli ja Noora sanoivat, että musiikki olisi ollut kiva valinnaisaine, mutta koska aineita saa valita niin vähän, musiikki ei mahtunut niiden joukkoon. Niko sanoi, että hänen musisointitarpeeseen riittävät pianonsoitto- ja bändiharrastukset. Voionmaan musiikkiluokkalaisten musiikintunnit jatkuvat koko yläasteen ajan. Kaikki sanoivat, että musiikin kuuntelu on heille tärkeä asia, ja se jatkuu.

”Kyllä mä musiikkia kuuntelen.” (Niilo)

”Joo, sitä mää kuuntelen ihan koko ajan.” (Veera)

Kaikki neljä (Niko, Noora, Viljami ja Vesa) soittamista harrastavat sanoivat, että harrastus jatkuu. Laulamista Niilo, Nelli, Veera, Virve, Viljami ja Vesa sanoivat, että he tulevat laulamaan tulevaisuudessa enemmän tai vähemmän. Yllättävästi myös Niilo kuului tähän joukkoon, vaikka jo haastateltavien valintakaavakkeessa hän oli todennut, ettei pidä laulamista erityisesti. Noora taas ei osannut sanoa laulamistaan tulevaisuudessa, vaikka tällä hetkellä hän harrastaakin sitä kotona. Niko arveli, ettei hän ”törmää” lauluun kuin korkeintaan joissain juhlissa.

Veera kertoi, että hänellä on haaveita laulajana kehittymisestä, hän haluaa oppia laulamaan ja tulee laulamaan aina. Vesan mielestä olisi mukavaa, jos voisi vielä vanhempana

lauleskella kotona. Viljamin lauluharrastus jatkuu ehdottomasti ja hän tulee laulamaan todennäköisesti aina.

Virve, Viljami ja Vesa sanoivat, että musiikista voisi tulla heille ammatti.

”No kyllä ehkä joku soittajan ammatti voisi olla ihan hyvä.” (Vesa)

7 PÄÄTÄNTÖ

Tutkimukseni mukaan seitsemäsluokkalaiset kokevat laulamisen merkityksellisenä. Kokoamista varten kootun lyhyen kaavakkeen palautti 39 seitsemäsluokkalaista, ja heistä valtaosa (3/4) pitää laulamista paljon tai jonkin verran. Kahdeksalla haastatellulla laulamistaustat olivat erilaiset. Haastattelussa kaikki kuitenkin sanoivat, että laulamista on erilaisia puolia, mutta pääasiassa se on kivaa. Ainoastaan yhdelle nuorelle laulaminen on hyvin tärkeä asia elämässä. Muille tärkeää on se, että ääni on kunnossa, he osaavat laulaa oikein ja pysyvät musiikin mukana.

Tulosteni mukaan nuorten laulamiskokemuksiin vaikuttavat laulettava kappale, ilmapiiri ja suhde omaan lauluääneen. Kaikki haastateltujen mielestä tärkein tekijä laulamiskokemuksissa on kappale. Puolet sanoivat, että laulaminen on mukavaa, jos laulu on tuttu popkappale, koska niihin pääsee mukaan. Muita vaikuttavia tekijöitä kappaleessa ovat tempo, melodia, teksti ja kieli. Niilon ja Vesan mielestä laulut ovat hyviä, jos niissä on nopea tempo. Viljamin mielestä vaihtelevan, korkealle ja matalalle menevän melodian laulaminen on mukavaa; Veeran mielestä taas liian korkeat ja matalat sävelet tekevät laulamisen epämiellyttäväksi, koska ne ovat vaikeita laulaa. Nikon ja Viljamin mielestä hyvät laulunsanat tekevät laulamisen mukavaksi, typerät sanat taas ikäväksi. Niilo ja Niko mainitsivat, että englanninkielellä on mukava laulaa. Vesaa motivoi äänissä laulaminen, koska kappale soi silloin hyvin.

Kahden nuoren mielestä ilmapiiri vaikuttaa laulamisen kokemiseen: Nooran mielestä hyvässä ilmapiirissä on mukava laulaa, meluisassa taas ikävä. Veera tykkää laulaa yksin, kun ketään ei ole kuuntelemassa tai musiikintunnilla, jossa on hänen mukaansa vapaa tunnelma. Muissa tilanteissa hän jännittää laulamista, mikä tekee siitä ikävää. Kolmen mielestä suhde omaan lauluääneen tekee laulamisen merkitykselliseksi: Niko tykkää laulamista, koska siinä oppii tuntemaan oman äänensä. Nooran mukaan laulaminen on mukavaa silloin, kun ääni kulkee. Viljamia motivoi laulamista onnistumisen elämys. Kaikki pojat ja vastoin odotuksiani myös tytöistä Veera sanoivat, että oman lauluäänen kokemiseen vaikuttaa tällä hetkellä äänenmurros. Kaikilla pojilla ääni on madaltunut ja korkeitten nuottien laulaminen on vaikeaa. Pihan (1980, 105) toteamus, että pojille äänenmurrosvaiheessa oleva ääni on

instrumentti, jonka käyttöä ei ole vielä opittu pitää tulosten valossa paikkansa. Ainoastaan Viljami, joka laulaa pojista eniten, sanoi laulavansa korkeat äänet falsetilla, muut pojat jättävät ne toistaiseksi laulamatta.

Lindeberg (2005, 30) kirjoittaa, että koululla on huomattava merkitys laulamiseen. Kaikki haastatellut kertoivat, että laulaminen kuuluu jokaiseen musiikintuntiin. Sekä Normaalikoulussa että Voionmaan koulussa kappaleet ovat opettajan musiikinkirjoista valitsemia ja lähinnä popmusiikkia. Normaalikoulun musiikintuntiin kuuluu äänenavaus, kappaleet opetellaan laulamaan yksinäisesti. Voionmaan koulun oppilaat kertoivat, että heillä ei yleensä ole äänenavausta. Kappaleet he opettelevat laulamaan 1–3-äänisesti. Normaalikoululaisten mielestä laulaminen on kivempaa nyt kuin ala-asteella, koska laulut ovat popmusiikkia ja ne ovat haasteellisempia kuin ala-asteella laulettu. Kaikkien nuorten mielestä laulamista on tunneilla sopivasti, Nellin mielestä sitä voisi olla enemmänkin.

Normaalikoululaisilla ei ole ollut seitsemännellä luokalla laulukoea. Voionmaan ryhmällä oli ollut laulukoe seitsemännen luokan syksyllä. Nummisen (2005, 206) tutkimuksessa neljälle haastatellulle oli jäänyt koulun laulukokeista tunne, että he eivät osaa laulaa. Voionmaan oppilaita laulukokeet olivat jännittäneet, mutta kukaan ei valittanut niistä eikä paheksunut niitä, heidän mielestään ne olivat hyvä asia. Laulukokeessa opettaja oli antanut palautetta rytmistä sekä kannustanut laulamaan kovempaa toisin kuin Nummisen tutkittaville opettaja oli antanut negatiivista palautetta lauluäänestä. Opetushallituksen perusopetuksen opetussuunnitelmassa sanotaan, että opettajan tulee antaa arviointipalautetta oppilaalle ja hänen huoltajalleen riittävästi ja monipuolisesti. Voionmaan koulun oppilaat olivat saaneet palautetta laulamisestaan ainoastaan laulukokeen yhteydessä, Normaalikoulun oppilaat eivät ollenkaan.

Nummisen (2005, 208–210) tutkimuksessa seitsemällä haastatellulla kahdeksasta laulamistilanteet koulussa olivat aiheuttaneet pelkoa, jännittämistä, ahdistusta, noloutta, nöyryytystä ja huonouden tunnetta. Tässä tutkimuksessa tulos oli päinvastainen: jokaisella haastatellulla oli hyviä kokemuksia laulamisesta koulun musiikintunneilla. Kahdeksan haastateltavan otokseni seitsemäsluokkalaisista on sen verran pieni, että siitä ei voi vetää kovin yleistettäviä johtopäätöksiä. Voihan olla, että tutkittavakseni sattui harvinaisen myönteisesti laulamiseen suhtautuvia oppilaita. Mutta varmasti on myös niin, että musiikkikasvatusnäkemys on muuttunut n.15 vuodessa esteettisestä praksiialiseen suuntaan ja se on vaikuttanut myös koulujen laulamiskulttuuriin positiivisesti.

Haastatelluilla on musiikintunneilla suotuisat olosuhteet laulamiseen. Ilmapiiri on molemmissa ryhmissä hyvä. Kaikki oppilaat sanoivat myös, että tunneilla ei esiinny kilpailua eikä vertailua laulamisen suhteen. Molempien luokkien opettajat kannustavat ja auttavat oppilaita laulamissa. Seitsemän haastateltavista on saanut joskus palautetta laulamisestaan ja kaikilla se on ollut enimmäkseen positiivista ja kannustavaa. Nämä seikat ovat varmasti tärkeitä selittäjiä sille, miksi kaikki nuoret kokevat laulamisen merkityksellisenä. Tulamon (1993, 296) mukaan sosiaalinen vertailu saattaa olla tyttöjen ryhmässä voimakkaampaa kuin poikien ryhmässä. Tämä piti tutkimukseni mukaan paikkansa. Pojat eivät kommentoi toistensa laulua, Nikon mukaan siitä voisi loukkaantua. Tytöt antavat toisilleen palautetta. Nelli ja Noora olivat saaneet kuulla kavereiltaan, että heillä on hyvä ääni. Veeran kommentti taas oli raaka, hänen mukaansa kaverit eivät sano koskaan kenellekään mitään hyvää.

Valtaosa haastatelluista, kuusi kahdeksasta, laulaa jossakin muodossa koulun musiikintuntien ulkopuolella. Kaikki tytöt laulavat kotona. Vain yksi haastatelluista, Viljami, laulaa kuorossa. Vesa on laulanut alle kouluikäisten Laululaari-levylle ja kesäteatteriharrastuksessaan, mutta sanoi silti, että ei ottaisi laulamista harrastukseksi. Tulos on ristiriidassa laulun- ja musiikinammattilaisten huoleen, jonka mukaan suomalaisten laulutaito olisi katoamassa (Koppinen 2005).

Nelli laulaa kotona aina kun radiossa soi musiikki, joskus kaverin kanssa sekä perheen kanssa karaokea. Hän ei osannut nimetä mitä musiikkia hän laulaa mieluiten, mutta yksi suosikki on Nightwish. Noora ja Veera laulavat myös kuuntelemansa musiikin mukana. Molemmat tykkäävät laulaa yksin, kun ketään ei ole kuuntelemassa. Noora pitää heavy- ja rockmusiikista, Veera popista. Virve laulaa kotona kappaleita koulun musiikinkirjoista säestäen itseään pianolla sekä radiosta tulevan musiikin mukana. Hän tykkää laulaa pop- ja iskelmämusiikkia. Tytöt kuuntelevat radion Energy- ja Kiss FM- kanavia. Viljami on laulanut Turussa asuessaan tuomiokirkon poikakuorossa, jossa ohjelmisto oli klassista ja hengellistä musiikkia, mm. passioita, oratorioita ja virsiä. Nyt hän laulaa Opiston pojissa, jonka ohjelmisto koostuu lasten- ja kansanlauluista.

Tulamon (1993, 98) mukaan vanhemmat vaikuttavat lapseen ja hänen musiikilliseen kehitykseensä todennäköisesti enemmän kuin koulu tai harrastukset. Yhtä lukuun ottamatta haastatellut kertoivat vanhempiensa kannustavan heitä musisoimiseen. Niilo ja Noora sanoivat vanhempien kannustavan nimenomaan soittamiseen. Kuuden nuoren kohdalla vanhempien oma musisointi tai kannustus on ehkä vaikuttanut siihen, että haastateltu soittaa tai laulaa itse. Niilon soittoharrastus on äidin kannustuksesta huolimatta loppunut. Veera taas

soittaa ja laulaa, vaikka on sitä mieltä, että hänen perheensä ei ole musikaalinen. Tulamon (1993, 251) peruskoulun neljäsluokkalaisille tekemän tutkimuksen mukaan vanhemmat tukevat ja kannustavat enemmän tyttöjä kuin poikia sekä koulun musiikinopetuksen että musiikkiharrastusten suhteen. Tämän tutkimuksen mukaan vanhemmat kannustavat yhtä paljon tyttöjä ja poikia.

Puolet nuorista sanoi, että vanhemmat ovat laulaneet heille heidän ollessaan lapsia, puolella taas ei ollut asiasta muistikuvia. Kenellekään lapsuusajan laulaminen ei tuntunut olevan erityisen tärkeä asia, koska kukaan haastatelluista ei esim. muistanut yhtään kappaletta, jota heille olisi laulettu heidän ollessa pieniä. Lindebergin (2005) mielestä vokaalisen minäkuvan perustukset rakentuvat varhaislapsuuden ja ensimmäisten kouluvuosien kokemusten varaan. Yksilölliset kokemukset oman lapsuudenperheen ilmapiiristä laulamista kohtaan sävyttävät näkemystä laulamisen merkityksestä. Vaikka perhe ei laulaisikaan, mutta ilmapiiri on myönteinen laulamista kohtaan, asenne muovautuu positiiviseksi ja laulamista arvostavaksi. (Lindeberg 2005, 148.) Ilmeisesti näin on ollut jokaisen haastatellun perheessä, koska vaikka muistot laulamisesta olivat hataria, laulaminen koettiin merkitykselliseksi.

Puolet nuorista kertoi, että jompikumpi heidän vanhemmistaan laulaa tällä hetkellä kotona. Vain Nellin perheessä lauletaan yhdessä. Kososen (2001, 27) mukaan perheen merkitys musiikkiharrastuksissa säilyy nuoruusiässä keskeisenä. Tyttöjen kohdalla vanhempien laulaminen saattaa vaikuttaa siihen, että myös he itse laulavat kotona. Viljami oli haastatelluista ainut, joka kertoi laulamisen olevan hyvin tärkeä asia hänen elämässään, mitä hän perusteli sillä, että hänen suvussaan kaikenlainen musisoiminen on tärkeää.

Yhtenä tutkimukseni alaongelmana selvitin nuorten kokemuksia Laululaari-ohjelmistosta. Vain kaksi nuorista oli kuullut Laululaarin idean. Nuorilla oli ristiriitaisia kommentteja siitä, mitä ohjelmiston 13 kappaleesta on laulettu seitsemännen luokan musiikintunnilla ja mitä ei. ”Yesterday” ja ”Walking in the air” – kappaleita olivat laulaneet molempien koulujen kaikki oppilaat. ”Sankarit”, ”Luotsivene” ja ”Kalliolle kukkulalle” olivat Normaalikoulun oppilaille tuttuja. Voionmaan koulun oppilaille taas oli tuttu ”What a wonderful world”. Toinen ääripää ohjelmiston tuttuudessa olivat ”Koulutie” ja ”Har du visor min vän” – kappaleet, jotka tunsivat vain yksi nuorista.

Kuuden nuoren mielestä Laululaarin idea on hyvä, mutta he eivät usko, että ohjelmistoa tulee laulettua yhdessä muuten kuin sitä varten järjestetyssä konsertissa tai luokkakokouksessa. Ohjelmiston hyviä puolia olivat heidän mielestään se, että kaikki

Jyväskylän koululaiset oppivat tuntemaan samat kappaleet ja että kaikki oppivat laulamaan ainakin joitakin kappaleita, jos tulevaisuudessa pitää laulaa jotain ulkomuistista. Viisi nuorista piti kappaleita hyvinä valintoina ohjelmistoon; hyviksi puoliksi he mainitsivat tyylien monipuolisuuden ja että kappaleet ovat erikielisiä. Muiden mielestä ohjelmisto voisi sisältää enemmän popkappaleita, joita nuoret tuntevat ja kuuntelevat, koska olisi hyvä oppia laulamaan nykyaikaista musiikkia.

Laululaarin tapaisten ohjelmistojen kappaleiden valinta on tietysti aina kompromissi, vaihtoehtoja olisi määrättömästi. Jokaisella on oma mielipiteensä siihen, mitkä kappaleet ovat sellaisia, joiden kaikkien tulisi osata. Yläluokkien ohjelmistosta puuttuvat täysin suomalaiset traditionaaliset kappaleet, mutta alaluokkien ohjelmistosta niitä löytyy. ”Kalliolle kukkulalle” on ohjelmistoon hyvä valinta varsinkin jos opettajat laulattavat sitä moniäänisesti kuten opetussuunnitelman perusteiden mukaan yläluokilla tulisi laulaa. Se ihmetyttää, miksi ohjelmistoon on valittu kaksi John Lennonin kappaletta (”Yesterday” ja ”Imagine”). Toinen ihmetystä herättävä seikka on, miten juuri nämä kappaleet (”Sinä lähdit pois”, ”Käännä se pois” ja ”Luotsivene”) ovat päätyneet ohjelmistoon edustamaan nykyaikaista pop-rockia ja miksi juuri nämä kappaleet olisi hyvä oppia laulamaan ulkoa. Apulannan ”Käännä se pois” saattaa kannustaa poikia laulamaan, mutta kappale ei toimi ilman säestystä. Neljän ruusun ”Luotsiveneessä” on sama ongelma, ja kappale ei myöskään ole edellisten kaltainen hitti.

Jarasto ja Sinervo (1999, 35) ovat tulosteni mukaan oikeassa siinä, että nuoret käyttävät paljon vapaa-aikaansa musiikin kuunteluun. Haastatelluista puolet kuuntelee musiikkia päivittäin ja loputkin useita kertoja viikossa. Sen sijaan heidän ja Eriksonin (1982, 249) ajatus, että nuoret asettavat palvelun kohteita ja samastuvat usein artisteihin tai bändeihin ei pitänyt tulosteni mukaan täysin paikkaansa. Puolet nuorista nimesi mielimusiikkityylinsä, kolmella se oli elektronista-, rock-, heavy-, pop- ja rap-musiikkia. Viljamin mielimusiikki poikkesi täysin muista, hän pitää klassisesta musiikista ja salsasta. Puolelle nuorista mielimusiikkityylin nimeäminen oli vaikeaa, ja he eivät nostaneet yhtään bändiä tai artistia ylitse muiden. He sanoivat kuuntelevansa radiosta YleX-, Energy-, Radio City- ja Kiss FM-kanavia ja tykkäävänsä siitä musiikista mitä noilta kanavilta tulee. Varsinkin tytöille mielilaulajien tai -bändien nimeäminen oli vaikeaa.

Pihan (1980, 102; 120) mukaan nuoret uhmaavat siteitä vanhempiinsa kuuntelemallaan ja soittamallaan musiikilla, joka on usein erilaista kuin mistä heidän vanhempansa pitävät. Toisaalta musiikki luo yhteenkuuluvuuden ja samanlaisuuden tunnetta ikätovereihin. Tulosteni mukaan tämä piti paikkansa, seitsemällä haastatellun mielimusiikki

oli selkeästi nuorisomusiikkia. Viljami taas kuuntelee klassista musiikkia myös vanhempiensa kanssa ja toisaalta tykkää salsasta, joka ei varmasti ole nuorison suuri suosikki. Kososen (2001, 26) mukaan itsenäistyminen kodin kulttuurisesta ohjauksesta ei välttämättä merkitse nuoren musiikkimieltymyksissä irtiottoa aikuisten musiikillisesta arvomaailmasta samalla tavoin kuin muutama vuosikymmen sitten.

Olin positiivisesti yllättynyt siitä, että kaikki nuoret ilmoittivat laulamisen olevan heille merkityksellistä. Oletin, että musiikkiluokkalaiset suhtautuvat laulamiseen innokkaammin ja laulavat enemmän kuin tavallisen luokan oppilaat. Oletukseni piti siinä mielessä paikkansa, että kokoamiskaavakkeen perusteella musiikkiluokkaisista yli puolet (56 %) pitää laulamista paljon, kun taas tavallisen luokan oppilaista yli puolet (57 %) pitää laulamista ”vain” jonkin verran. Haastattelujen perusteella musiikkiluokkalaiset tytöt laulavat vapaa-ajallaan yhtä paljon, mutta musiikkiluokan pojat laulavat vapaa-ajallaan tavallisen luokan poikia enemmän.

Tulokseni, että laulamisen kokemuksiin vaikuttavat monet eri tekijät, oli odotettu jo aikaisempien musiikillista minäkäsitystä ja vokaalista minäkuvaa koskevien tutkimusten perusteella. Sen sijaan oletukseni, että koulun musiikintunneilla laulamiseen vaikuttaa eniten opettaja, osoittautui täysin vääräksi. Kukaan haastatelluista ei maininnut opettajan vaikuttavan laulamiseen. Toisaalta kaikkien kokemukset entisistä ja nykyisistä musiikinopettajista olivat hyviä. Oletukseni perustui omiin muistoihini siitä, millaista on laulaa pelkoa aiheuttavan ja toisaalta kannustavan opettajan johdolla. Ennako-oletukseni, että äänenmurros on pojille hämmennystä ja ehkä nolouttakin aiheuttava asia, osoittautui myös vääräksi. Kaikki pojat puhuivat äänenmurroksestaan oma-aloitteisesti ja analysoivat avoimesti kokemuksiaan.

Minut yllätti hieman tulos, että vain puolet nuorista kokee laulamisen luovan yhteishenkeä. Musiikkiluokkaisista tätä mieltä oli kolme, tavallisen luokan oppilaista vain yksi. Oletin omien kokemusteni perusteella, että seitsemäsluokkaisille laulamisen parhaita puolia on se, että laulamistilanteet luovat ryhmään yhteishenkeä. Olisi mielenkiintoista tutkia, mitkä seikat vaikuttavat siihen, että jotkut nuorista kokevat laulamisen yhteisöllisenä kokemuksena ja jotkut ei.

Oletin, että nuoret laulavat pääasiassa koulun musiikintunneilla sekä harrastuksissa kuten kuorossa ja bändissä. Minut yllätti tulos, että kaikki tytöt laulavat aktiivisesti kotonaan ja vain yksi nuorista harrastaa laulamista kuorossa.

Keltikangas-Järvisen (1994, 67) mukaan tytöt ovat murrosiässä kehitykseltään poikia huomattavasti edellä ja myös kielellisesti valmiimpia kuvaamaan tunteita ja tunnelmia ja tämä saattaa aiheuttaa erilaisuutta tutkimustuloksiin. Itsekin oletin ennen haastatteluja, että tytöt kertovat kokemuksistaan avoimemmin ja heille tunnetiloihin liittyvät kysymykset ovat helpompia kuin pojille. Mutta oletamus osoittautui vääräksi: Pojat kuvailivat kokemuksiaan ja tuntemuksiaan runsassanaistemmin, itsenäistemmin ja kuvailevammin.

Viisi haastatelluista on tiedostanut laulamisen vaikuttavan heidän tunnetilaansa. Useimmille nuorista oli vaikeaa analysoida, miten musiikki vaikuttaa heidän tunteisiinsa tai voiko musiikilla muuttaa tunnetiloja. Musiikin kokeminen on tämän ikäisille nuorille vielä hyvin intuitiivista ja musiikin herättämien tunteiden määrittelemisen sanoin on heille vaikeaa. Tutkimus olisi saattanut olla antoisampi toteuttaa muutamaa vuotta vanhempien keskuudessa, mutta silloin tutkimusryhmä olisi jo ollut valikoitunut. Halusin haastatella seitsemäsluokkalaisia, joille musiikki on pakollinen kouluaine ja joilla on keskenään erilaiset taustat musiikin kokemiseen.

Tutkimukseni mukaan varsinkin musiikin kuuntelu on seitsemäsluokkalaisille nuorille hyvin merkityksellistä. Useimmille myös soittaminen ja laulaminen sekä musiikintunnit ovat tärkeitä. Laulaminen on nuorten mielestä piristävää ja rentouttavaa, siitä tulee kevyt olo ja se vapauttaa arjessa painavista asioista. Se, ja musiikki ylipäätään, tarjoaa luontevan ja hienon mahdollisuuden nuorelle tutustua itsen, omiin toimintatapoihin, ajatuksiin ja tunteisiin. Tämänkaltaiset tiedostetut tai tiedostamattomat oivallukset itsestä säilyvät mielessä ja ohjaavat toimintaa. Musiikin kautta voi vaikuttaa nuoren sisäiseen maailmaan ja elämään sekä kehitykseen. Äänellä on yhteys kehoon ja mieleen - laulu voi tarjota paitsi kivoja, myös tärkeitä hetkiä oman itsensä tuntemisen tiellä. Musiikin asema yhtenä koulun taideaineena on siis perusteltua ja mielekästä.

LÄHTEET

- Aalto, A-L. & Parviainen, K. (1985). *Auta ääntäsi*. Keuruu: Otava.
- Aho, S. (1996). *Lapsen minäkäsitys ja itsetunto*. Helsinki: Oy Edita Ab.
- Aittola, T., Jokinen, K. & Laine, K. (1995). *Kasvatustieteologia* (toim. Takala, T.). *Nuoret ja koulu kulttuurisessa modernisaatiossa*. Juva: WSOY.
- Erikson, E.H. (1982). *Lapsuus ja yhteiskunta*. Jyväskylä: Gummerus.
- Heiskanen, T. (1994). Ei enää lapsi, ei vielä aikuinenkaan. *Mielenterveys* 1/1994.
- Hilpinen, R. (1978). Identiteetti. *Otavan Suuri Ensyklopedia*. Keuruu: Otava.
- Himberg, L., Laakso, J., Peltola, R. & Vidjeskog, J. (1995). *Psykologia 2. Kehittyvä ihminen*. Porvoo: WSOY.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2000). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.
- Hägglund, T.-B. (1979). Murrosikä ja nuoruusikä. *Otavan Suuri Ensyklopedia*. Keuruu: Otava.
- Jarasto, P. & Sinervo, N. (1999). *Murrosikäisen ja nuoren maailma*. Jyväskylä: Gummerus.
- Juutilainen, E-M. & Kukkula, T. (1997). *Musiikin aika I. Laulu*. Porvoo: WSOY.
- Kangas, P. & Suomela, M. (1999). *Musikantti 7. Ääni ja minä*. Keuruu: Otava.
- Keltikangas-Järvinen, L. (1994). *Hyvä itsetunto*. Helsinki: WSOY.
- Koistinen, M. (2003). *Tunne kehosi – vapauta äänesi. Äänitimpurin käsikirja*. Helsinki: Sulasol.
- Koppinen, M. (2005). Sulkeeko Suomi suunsa? *Helsingin Sanomat* 26.10.2005, C8.
- Kosonen, E. (2001). *Mitä mieltä on pianonsoitossa? 13–15-vuotiaiden pianonsoittajien kokemuksia musiikkiharrastuksestaan*. Jyväskylä Studies in the Arts 79.
- Kurkela, K. (1997). Musiikki ja itsen kohtaaminen. Teoksessa Kaikkonen, M. & Mattila, S. (toim.). *Musiikki ja mielen mahdollisuudet*. Helsinki: Sibelius-Akatemia.
- Lindeberg, A-M. (2005). *Millainen laulaja olen. Opettajaksi opiskelevan vokaalinen minäkuva*. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja n:o 104.
- Numminen, A. (2005). *Laulutaidottomasta kehittyväksi laulajaksi. Tutkimus aikuisen laulutaidon lukoista ja niiden aukaisemisesta*. Sibelius-Akatemia, Studia Musica 25.
- Opetussuunnitelmien ja tutkintojen perusteet (2006). [WWW-dokumentti] Helsinki:

- Opetushallitus. [Viitattu 26.9.2006]. Saatavissa: <http://www.oph.fi/>
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (POPS) (2004). [WWW-dokumentti] Helsinki: Opetushallitus. [Viitattu 26.9.2006]. Saatavissa: <http://www.oph.fi/>
- Piha, H. (1980). Musiikin merkityksestä murrosiässä. Teoksessa Hägglund, T-B., Katajamäki, M., Pylkkänen, K. & Taipale, V. (toim.) *Naida vai palaa*. Jyväskylä: Gummerus, 84-123.
- Perttula, J. & Latomaa, T. (toim.) (2006). *Kokemuksen tutkimus. Merkitys – tulkinta - ymmärtäminen*. Helsinki: Dialogia.
- Saraste, P. (2006). *Suuntana vapaus. Alexander-tekniikan perusajatuksia. Laulaminen ja äänenkäyttö Alexander-tekniikan valossa*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Sonninen, A. (1981). Äänihäiriöt. *Otavan Suuri Ensyklopedia*. Keuruu: Otava.
- Suoniemi, P. (2005). Henkilökohtainen tiedonanto 19.12.2005.
- Tulamo, K. (1993). *Koululaisen musiikillinen minäkäsitys, sen rakenne ja siihen yhteydessä olevia tekijöitä. Tutkimus peruskoulun neljännellä luokalla*. Sibelius-Akatemia, Studia Musica 2.

LIITTEET

Liite 1: Haastateltavien kokoamiskaavake

Etsin haastateltavia gradututkimukseeni ”Seitsemäsluokkalaisten kokemuksia laulamisesta”.

Vastaukset ovat luottamuksellisia, ne tulevat vain tutkimuskäyttöön.

KIITOS vastauksestasi!

Minkä verran laulat?

- Vain musiikintunneilla.
- Harrastan laulamista esim. kuorossa tai bändissä.

Pidätkö laulamisesta?

- Pidän paljon
- Pidän jonkin verran
- En osaa sanoa
- En erityisesti pidä
- En pidä lainkaan

Voiko sinua haastatella?

- Kyllä
- Ei

Jos sinua voi haastatella, anna yhteystietosi:

Nimi

Puhelinnumero (koti- tai matkapuhelin)

(Jos haluat, että ilmoitan sinun tulleen valituksi haastatteluun.)

Liite 2: 7.-9.luokkalaisten Laululaari-ohjelmisto

Koulutie (säv. Jean Sibelius, san. V.A. Koskenniemi)

Har du visor min vän (säv. ja san. Bengt Ahlfors)

Kalliolle kukkulalle (säv. Kaj Chydenius, kansanruno)

Viidestoista yö (säv. ja san. Juice Leskinen)

Sankarit (säv. ja san. J. Karjalainen)

What A Wonderful World (säv. ja san. George Weiss, Bob Thiele & George Douglas)

Yesterday (säv. ja san. John Lennon & Paul McCartney)

Satumaa (säv. ja san. Unto Mononen)

Sinä lähdit pois (säv. Kerkko Koskinen, san. Anni Sinnemäki)

Imagine (säv. ja san. John Lennon)

Käännä se pois (säv. ja san. Toni Wirtanen)

Luotsivene (säv. ja san. Ilkka Alanko)

Walking in the Air (säv. ja san. Howard Blake)